

.edu

Kwartalnik Regionalnego Zespołu Placówek Wsparcia Edukacji

Nr 25/2020

Kwartalnik wydawany przez:

Regionalne Centrum
Rozwoju Edukacji

PEDAGOGICZNA
BIBLIOTEKA
WOJEWÓDZKA
W O P O L U

Regionalne Centrum Rozwoju Edukacji Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka
45-315 Opole 45-062 Opole
ul. Głogowska 27 ul. Kościuszki 14

wchodzące w skład:

Regionalny Zespół
Placówek Wsparcia
Edukacji

JEDNOSTKA SAMORZĄDU
Województwa Opolskiego

Regionalny Zespół Placówek Wsparcia Edukacji

45-315 Opole, ul. Głogowska 27

e-mail: kontakt@rzpwe.opolskie.pl

www: www.rzpwe.opolskie.pl

tel.: +48774579895, 774579897,

fax: +48774552979

NIP: 754 312 55 19

Spis treści

SPIS TREŚCI	2
JAK ZAWSZE	3
ELEMENTARNE NORMY MORALNE JAKO NIEODŁĄCZNY ELEMENT PRACY NAUCZYCIELA	4
WIZERUNEK NAUCZYCIELA: ZESTAWIENIE BIBLIOGRAFICZNE W WYBORZE	9
WSPIERANIE ROZWOJU EMOCJONALNEGO CZŁOWIEKA NA POSZCZEGÓLNYCH ETAPACH EDUKACJI. OPRACOWANIE BIBLIOGRAFICZNE ARTYKUŁÓW Z CZASOPISM DOSTĘPNYCH W PEDAGOGICZNEJ BIBLIOTECE WOJEWÓDZKIEJ W OPOLU	16
LĘK, STRACH.....	17
RADOŚĆ, SZCZĘŚCIE	21
SMUTEK	24
ZŁOŚĆ, GNIEW	27
FILMY O HOLOKAUŚCIE W POLSKIEJ KINEMATOGRAFII: PROPOZYCJA DLA NAUCZYCIELI I NIE TYLKO	30
MUZEA LITERACKIE W POLSCE: MATERIAŁY POMOCNICZE DLA NAUCZYCIELI JĘZYKA POLSKIEGO	39
KARTA ROWEROWA — WAŻNE INFORMACJE	51
OBOWIĄZKOWE WYPOSAŻENIE ROWERU.....	52
OŚWIETLENIE	53
JAZDA ROWEREM OBOK SIEBIE	54
PODSTAWA PRAWNA — PRAWO O RUCHU DROGOWYM.....	54
PRAWO O RUCHU DROGOWYM	55
JAK KORZYSTAĆ ZE ŚLUZY DLA ROWERÓW	56
TEST NA KARTĘ ROWEROWĄ.....	57
INTERAKTYWNE BADANIA MARSA	63
KOMETA NAD NASZYMI GŁOWAMI	68

Jak zawsze...

Lesław Tomczak

Szanowni Czytelnicy.

Chwila zastanowienia, może dłuższa chwila... o czym pisać we wstępie do Kwartalnika wydawanego jak zawsze w wersji elektronicznej. Jak zawsze? Dzisiaj nie jest jak zawsze, dzisiaj jest wyjątkowo trudno. Dzisiaj jest sprawdzian dla wszystkich z człowieczeństwa a dla naszej edukacyjnej społeczności z bycia NAUCZYCIELEM.

Napisałem z dużymi literami, bo wiem, jak musi Was i stresować, i denerwować zaistniała sytuacja. Dzisiaj trzeba jak nigdy umieć wyważyć to, co robimy, to o czym mówimy z naszymi uczniami i to jak to robimy.

Oni siedzą w domach tak samo jak my, ale oni nie mają ani naszej wiedzy, ani naszego doświadczenia, dlatego proszę Państwa o wyjątkową rozwagę w działaniu i wyjątkowe mistrzostwo.

Wiem, atakują nas milionami informacji, straszą, nakazują, zakazują i „piorą nam mózgi”.

Proszę nie przekazujmy tej metody na dół do uczniów, pokażmy im świat, świat ludzi zwykłych nastawionych do innych pozytywnie.

Pokażmy im, że możemy razem przejść przez ten trudny czas i wykorzystać go do rozwoju naszego umysłu i naszej osobowości, ich umysłu i ich osobowości.

Zawsze wierzyłem w mądrość tego narodu i tej społeczności, naszej nauczycielskiej społeczności, w mądrość nie tą medialną, nie tą codzienną, ale tą ujawniającą się w sposób dla mnie nieodgadniony w sytuacjach trudnych.

Myślmy mądrze, działajmy mądrze i pomóżmy dzieciom i samym sobie nawzajem wyjść z tego z dumą mądrości i wsparcia.

Elementarne normy moralne jako nieodłączny element pracy nauczyciela

Krystyna Rokita

Z zawodem nauczyciela, który ma długą tradycję: swoje wzory, wartości i normy, który wywiera ogromny wpływ na postęp społeczny i indywidualne losy ludzi; wiążą się szczególnie wysokie wymagania w dziedzinie etyki. Społeczeństwo wymaga by nauczyciele reprezentowali wysoki poziom etyczny nie tylko w pracy, ale również w życiu prywatnym. Z funkcją wychowawczą nauczyciela wiąże się obowiązek nienagannego postępowania moralnego; od nauczyciela wymaga się pełnej identyfikacji z wartościami, które chce zaszczerpić młodemu pokoleniu. Proces kształcenia i wychowania przebiega na zasadzie nauczyciel – uczeń, wyniki w zakresie kształtowania postaw, przekonań i poglądów uczniów zależą w znacznym stopniu od tego jakie postawy moralne reprezentuje nauczyciel, bowiem w procesie wychowania sama osobowość nauczyciela jest elementem wpływu wychowawczego. Żyjemy w czasach, gdy spory w obrębie problemów moralnych współczesnego świata w sposób bardzo ostry dają o sobie znać w szkole i w życiu nauczyciela. Bardzo często w szkole nauczyciel staje się rzecznikiem w rozstrzyganiu sporów moralnych, ale i przykładem postępowania moralnego. Mimo negacji i odrzucania autorytetów – uczniowie potrzebują wzorca osobowego, który swym postępowaniem, kompetencjami będzie stanowił wzór do naśladowania. Dorastającemu pokoleniu, żyjącemu w świecie chaosu potrzebny jest przewodnik, który dobrze widzi cel, wyrozumiały wobec innych, opanowany, zdyscyplinowany, skoncentrowany na tym co najważniejsze, podchodzący z otwartym sercem do tych, którzy nie potrafią tego docenić.

W pracy nauczycielskiej najważniejszą wartością jest **dobro dziecka**, odpowiedzialność za jego rozwój i przygotowanie do podejmowania życiowych decyzji. Nie jest rzeczą łatwą w obecnych czasach wskazywanie młodemu pokoleniu tzw. właściwej drogi, opartej na elementarnych normach moralnych. Uczniowie są przedmiotami i podmiotami różnorodnych oddziaływań nie tylko szkoły, ale całej rzeczywistości społecznej, w której funkcjonują różne, często przeciwstawne modele ludzkich postaw, różne wzory karier i sensów życia. Młodzież czerpie z nich tworzywo

do tworzenia swojego świata wartości i planów życiowych. Przychodzi ona do szkoły z nastawieniem realnym lub fikcyjnym, a przebywa w szkole często krócej niż przed ekranem komputera, telewizora czy telefonu. W tej sytuacji nauczyciele muszą być bardzo odpowiedzialni za decyzje związane z wyborem programów nauczania, podręczników i systemów oceniania. W szkole najważniejsza jest umiejętność wykorzystania zgromadzonej wiedzy oraz kształtowanie osobowości wychowanków. Naczelna zasada w postępowaniu z dziećmi i młodzieżą jest **poszanowanie ich godności**. Wiele mówi się i pisze w ostatnich latach o potrzebie podmiotowego traktowania ucznia; każdy nauczyciel wie, że należy traktować ucznia jako osobę wyposażoną w różne cechy indywidualne i szanować go za to; wiele czynów może nam się nie podobać, możemy ich nie akceptować – ale musimy szanować osobę. Jeżeli nauczyciel obraza ucznia obraźliwymi epitetami, to nic dziwnego, że nie wzbudza on szacunku u swoich podopiecznych i naraża się na konsekwencje wynikające z odpowiedzialności dyscyplinarnej. Nauczycielowi nie wolno obrażać się na ucznia, jako psycholog powinien zrozumieć jego potknięcia oraz rozpoznać ich przyczyny, natomiast jako wychowawca musi szukać dróg zmierzających do likwidowania wad i wykształcenia zalet. W pracy nauczyciela nieodzowna jest cierpliwość, wyrozumiałość i otwartość na problemy uczniów; te cechy pomogą im w osiągnięciu lepszych wyników w nauce. Ważnym zagadnieniem jest także rozwijanie pracy wychowawczej by przebiegała ona w klimacie pełnego zrozumienia i zaufania między nauczycielem a uczniem, by proces wychowania przebiegał w klimacie wzajemnej życzliwości. Postawa nauczyciela musi być nacechowana dobrym słowem, opanowaniem i uprzejmością. Postępowanie nauczyciela zawsze uwikłane jest w oceny moralne, np. sprawiedliwość i niesprawiedliwość; sprawiedliwość wymaga by oceniane były nie tylko same rezultaty, lecz przede wszystkim trud i dobra wola włożona w ich osiągnięcie. W pracy nauczyciela nie można pominąć norm moralnych regulujących współpracę i współzycie w zespołach nauczycielskich, warunkiem sukcesów w pracy wychowawczej jest utrzymanie właściwej atmosfery w gronie nauczycielskim. Niezmiernie ważną sprawą jest dbałość o autorytet zawodu oraz konieczność dochowania dyskrecji przebiegu posiedzeń rad pedagogicznych, spraw służbowych i życia prywatnego współpracowników. Należy pamiętać, że dobra sława zawodu zależy od nas samych; musimy o nią dbać, pielęgnować a także musi to być

odzwierciedlone w rzeczywistości. Atmosfera wzajemnego szacunku i życzliwości powinna panować między nauczycielami naprawdę, bowiem konflikty szybko przenikają do młodzieży i środowiska co obniża prestiż danego zespołu nauczycielskiego. Nauczyciel jest osobą uczącą wartości, umiejętności oraz wspierającą kształtowanie postaw młodzieży i dorosłych wobec życia. To on organizuje procesy nauczania oraz stwarza sytuacje wychowawcze. Celem jego pracy jest przede wszystkim wspieranie swoich wychowanków w rozwoju osobowym i kształtowanie ich postaw, zgodnie z podstawowymi wartościami uznawanymi przez społeczeństwo. M. Grzegorzewska pisze, że „Wyniki każdej pracy w dużej mierze zależą od tego, kto ją wykonał i kim on jest jako człowiek, jaki jest jego stosunek do innego człowieka (...) słowem, jaki to jest człowiek, (...) poza jego wykształceniem najistotniejszą, najbardziej podstawową i decydującą wartością w jego pracy jest jego człowieczeństwo”.¹ W owym człowieczeństwie należy znaleźć różne płaszczyzny obowiązków i powinności moralnych nauczycieli: sprawiedliwość, prawość, podmiotowość, dyskrecja, odpowiedzialność, integracja społeczna itp. Nauczyciel chcąc realizować określony system wartości moralnych, musi je rozwijać i reprezentować nie tylko na gruncie szkoły, w kontaktach nauczyciel – uczeń, ale również w relacjach nauczyciel – środowisko nauczycielskie, nauczyciel – rodzice, środowisko lokalne.

Odpowiedzialność moralna nauczyciela w pracy wychowawczej przesuwają się na jego odpowiedzialność za własny poziom moralny. Działalność pedagogiczna nauczyciela pozostaje głównie w serze jego osobistej odpowiedzialności moralnej, bowiem działalność ta przebiega w bezpośrednich kontaktach z uczniami i często w złożonych emocjonalnie sytuacjach. Praca nauczyciela odznacza się wysokim stopniem samodzielności, od niego zależy jakie preferuje cele nauczania, jakie są jego wymagania i w jaki sposób je egzekwuje w swojej praktycznej działalności. „W refleksji naukowej o nauczycielu mówiło się, że powinien on odznaczać się miłością dusz ludzkich, talentem pedagogicznym, skłonnością do społecznego działania, sugestywnością, zdolnością wychowawczą, wysokim poziomem wiedzy naukowej. Powinien kochać dzieci, troszczyć się o ich postępy w nauce i warunki domowe, być systematycznym i zdyscyplinowanym,

¹ Cz. Banach, Etyka i kultura pedagogiczna nauczyciela i szkoły, „Edukacja” 2000, nr 2, s.15

bezinteresownym, obiektywnym w ocenie itp”.² Wg. St. Krawcewicza nauczyciele są odpowiedzialni przede wszystkim za to, jakie treści przekazują i jakie stosują metody w swej pracy a nie jakie mają wyniki pracy; bowiem takie wyniki wyjątkowo trudno jest zmierzyć. Nie można jednoznacznie odpowiedzieć jakie zachowanie ucznia jest wynikiem oddziaływań wychowawcy a jakie jest wynikiem wpływu innych czynników? Nauczyciel ma prawo utożsamiać etykę zawodową z dyrektywami postępowania pedagogicznego, lecz za ten wybór ponosi on całkowitą odpowiedzialność.

Nauczyciel, który nienagannie wykonuje swoje obowiązki wzg. działalności pedagogicznej i ogranicza się do obowiązujących przepisów prawnych jest dobrym urzędnikiem szkolnym, ale nie można tego o nim powiedzieć w aspekcie wychowawczym.

Czy wychowawca może oschle traktować powinności moralne, nie odczuwać serdecznego i głębokiego zaangażowania w sprawy ucznia? To od wrażliwości moralnej nauczyciela zależy jak będą przebiegały humanistyczne stosunki między nauczycielem a uczniem. Nauczyciel musi być wyposażony w zespół norm moralnych regulujących relacje swoje ze środowiskiem uczniowskim; lista tych powinności jest podporządkowana normie naczelnej, mówiącej o odpowiedzialności nauczyciela za los dziecka, za jego przyszłość oraz odpowiedzialności nauczyciela wobec dziecka – za jego decyzje podejmowane w codziennej pracy pedagogicznej. Nauczyciel i jego działalność zasługuje na aprobatę tylko wtedy, gdy służy dziecku i jego rozwojowi.

Dobry nauczyciel musi w swej działalności pedagogicznej nie tylko mówić, ale czynić i postępować moralnie. Powinien interesować się wszystkimi uczniami, nie tylko tymi zdolnymi, grzecznymi, wybijającymi się ponad przeciętność oraz tymi, którzy z różnych względów nie dorastają do tego poziomu: powolnych, niegrzecznych, mniej zdolnych. To właśnie im należy poświęcać więcej czasu, uwagi w atmosferze życzliwości i opanowania. Nauczyciel musi posiadać duży zasób wiedzy; uczniowie mają prawo, by uczyli ich nauczyciele kompetentni, przygotowani do swej pracy metodycznie i merytorycznie. Samokształcenie i doskonalenie własnego warsztatu pracy są podstawowym warunkiem

² S. Krawcewicz, Odpowiedzialność moralna nauczyciela, „Nauczyciel i wychowanie” 1986, nr 1-2, s. 23

bycia dobrym nauczycielem. Chodzi tu o właściwe, sumienne przygotowywanie się do lekcji, punktualność, zaangażowanie, gotowość podjęcia nowych obowiązków aby pomóc uczniom, którzy tego potrzebują. Każdy nauczyciel powinien posiadać świadomość swoich moralnych powinności wobec uczniów, rodziców i społeczeństwa.

Literatura:

1. Cz. Banach, Etyka i kultura pedagogiczna nauczyciela i szkoły, „Edukacja” 2000, nr 2
2. S. Krawcewicz, Odpowiedzialność moralna nauczyciela, „Nauczyciel i wychowawca” 1986, nr 1-2.
3. K. Szewczyk, Wychować człowieka mądrego, Warszawa 1998
4. T. Styczeń, ABC etyki., Lublin 1983
5. B. Tarnowska, Etyka zawodu nauczyciela, „Wychowawca” 2002, nr 2

Wizerunek nauczyciela: zestawienie bibliograficzne w wyborze

Anna Załona

Wizerunek wg „Słownika języka polskiego” jest to «sposób, w jaki dana osoba lub rzecz jest postrzegana i przedstawiana». Wizerunek (postrzeganie społeczne) nauczycieli jest związane z oczekiwaniami, jakie społeczeństwo formułuje wobec tej grupy zawodowej, a to z kolei ma związek z pojmowaniem roli i funkcji nauczyciela. Niniejsze zestawienie bibliograficzne dotyczy m.in. roli i zadań nauczycieli; społecznego oczekiwania wobec nauczycieli; uwarunkowań społecznego wizerunku nauczycieli.

Bibliografia w wyborze „**Wizerunek nauczyciela**” gromadzi piśmiennictwo z lat 2000–2019 i zawiera 71 opisów bibliograficznych. Bibliografia została sporządzona na podstawie elektronicznych baz danych Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Opolu oraz baz Biblioteki Narodowej. Materiał bibliograficzny uporządkowano alfabetycznie, z podziałem na książki i artykuły w czasopismach.

Książki:

1. Belferskie gęby: o związkach między kreowanym wizerunkiem a autorytetem nauczyciela / Anna Fechner // W: Kompetencje interpersonalne w przestrzeni szkoły / redakcja naukowa Włodzimierz Heller i Anna Maria Janiak; Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Wydział Pedagogiczno–Artystyczny. - Poznań; Kalisz: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza. Wydział Pedagogiczno–Artystyczny, 2016. – S. 166-171
2. Kondycja nauczycielskiego stanu po 25 latach transformacji / Bogusław Śliwerski // W: Obszary i przestrzenie edukacji: meandry, konteksty, dylematy: księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Zenonowi Jasińskiego w 70. rocznicę urodzin / red. naukowa Eugenia Karcz–Taranowicz. - Opole; Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, 2016. - S. 453-465
3. Konstruowanie roli zawodowej a wirtualny obraz nauczyciela / Rafał Fudala. - Bibliogr. // W: Rozwój nauczyciela: od wczesnej do późnej dorosłości / red. nauk. Joanna

M. Łukasik, Norbert G. Pikuła, Katarzyna Jagielska. - Kraków: Oficyna Wydawnicza "Impuls", 2016. - S. 85-100

4. Kreowanie wizerunku nauczyciela w dowcipach internetowych / Małgorzata Karwatowska // W: Tożsamości społeczno-kulturowe - kreacja i komunikacja / pod redakcją Małgorzaty Dziekanowskiej, Marty Wójcickiej. - Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2016. - S. 169-185

5. Kultura wizualna szkoły: szkice o wizerunku nauczyciela i ucznia oraz o potrzebie estetyki przestrzeni nauczania-uczenia się / Katarzyna Krasoń, Iwona Tomas; [recenzenci Agnieszka Gromkowska-Melosik, Wiesława Limont]. - Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2019. - Wydanie I. - 236, [4] strony: fotografie, ilustracje, wykresy; 25 cm.

6. Mity i stereotypy w społecznym postrzeganiu profesjonalizmu nauczycielskiego / Ewa Musiał // W: Nauczyciel: zawód, powołanie, uwikłanie / pod red. Barbary Jędrychowskiej. - Legnica: Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy, 2014. - S. 107-117

7. Nauczyciel w edukacji zawodowej / Czesław Plewka. - Bibliogr. // W: Wokół podstawowych zagadnień pedagogiki pracy / red. Ryszard Gerlach, Renata Tomaszewska-Lipiec. - Bydgoszcz: Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, 2017. - S. 320-345

8. Nauczyciel wczesnej edukacji w percepcji społecznej / Tatiana Kłosińska // W: Niektóre problemy wczesnej edukacji / red. nauk. Kazimierz Żegnałek; Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach. Wydział Humanistyczny. Instytut Pedagogiki, 2016. - S. 231-246

9. Nauczyciel współczesnej szkoły: szanse i zagrożenia / Marek Kazimierowicz; Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Witelona w Legnicy. - Legnica: Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona, 2016. - S. 171-180: Edukacyjne public relations: (słów kilka o wizerunku nauczyciela i promocji szkoły)

10. Obraz nauczyciela / Stanisław Korczyński. - Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, 2002. - 182 s.; 24 cm. - (Studia i Monografie / Uniwersytet Opolski, ISSN 1233-6408; nr 312)

11. Obraz nauczyciela dorosłych na łamach "Oświaty Dorosłych" 1957-1990 / Eleonora Sapia-Drewniak // W: Polskie dziedzictwo edukacyjne od XVI do XX wieku - ciągłość i zmiana: zbiór studiów i rozpraw ofiarowanych Profesorowi Lechowi Mokrzyckiemu z okazji Jubileuszu 80 urodzin / pod redakcją Romualda Grzybowski,

Krzysztofa Jakubiaka, Mariusza Brodnickiego, Tomasza Maliszewskiego. - Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2015. – S. 285-297

12. Obraz nauczyciela w prasie lokalnej / Tomasz Staniszewski. - Bibliogr. // W: Edukacja, wychowanie, poradnictwo w mediach / pod red. Mirosławy Wawrzak-Chodaczek, Aliny Łysak, Marty Kondrackiej-Szali. - Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, cop. 2010. - S. 138-151

13. Obraz nauczyciela w teorii i praktyce szkolnej / Danuta Wosik-Kawala, Teresa Zubrzycka-Maciąg // W: Komunikowanie społeczne w edukacji: zagrożenia podmiotowe i psychospołeczne / pod red. Kazimierza Czerwińskiego, Mariana Fiedora, Jana Kubiczka. - Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, cop. 2010. - S. 94-112

14. Obraz szkoły i nauczyciela: egzemplifikacje teoretyczne i empiryczne / pod red. nauk. Ewy Murawskiej. - Kraków: Oficyna Wydawnicza "Impuls", 2010. - 281 s.: il.; 24 cm.

15. Rzeczywisty i postulowany obraz nauczyciela / Stanisław Korczyński; Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Opolu. - Opole: Wydawnictwa Wyższej Szkoły Zarządzania i Administracji, 2001. - 217 s.; 24 cm. - (Monografie i Opracowania / Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Opolu)

16. Uwagi w sprawie wizerunku nauczyciela w perspektywie szkolnej / Jerzy Kaus // W: Język, dydaktyka, komunikacja / redakcja naukowa Janina Wiertelwska. - Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2017. – S. 67–78

17. Wizerunek nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej / Kazimierz Żegnałek. - Siedlce: Wydawnictwo Akademii Podlaskiej, 2008. - 221 s.: il. kolor.; 21 cm.

18. Wizerunek nauczyciela: jak kreować własny wizerunek, nauczycielski savoir vivre, etyka zawodowa / Grzegorz Koźmiński. - Piła: "K&K", 2004. - 63 s.: fot. kolor., wykr.; 18 cm.

19. Wizerunek nauczyciela, szkoły i instytucji ją wspierających: w perspektywie badań własnych w paradygmacie humanistyczno-fenomenologicznym. - Kraków: Ridero, 2018. - 144 strony; 21 cm.

20. Wizerunek nauczyciela wychowania fizycznego w odbiorze innych nauczycieli / Stanisław Szczepański. - Opole: Oficyna Wydawnicza Politechniki Opolskiej, 2011. - 152 s.: il.; 24 cm.

21. Wizerunek twórczego pedagogicznie nauczyciela klas I-III / Marzenna Magda-Adamowicz; Uniwersytet Zielonogórski. - Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, 2007. - 285 s.; 25 cm.

22. Wizerunek współczesnego nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej w Polsce w obliczu zachodzących zmian społecznych / Urszula Ordon, Izabela Ordon // W: *Rozwój i wychowanie dziecka w wieku przedszkolnym i szkolnym: perspektywy i problemy* / red. nauk. Jolanta Karbowniczek, Anna Błasiak, Ewa Dybowska. - Kraków: Akademia Ignatianum: Wydawnictwo WAM, 2015. – S. 263–275

23. Wizje zawodu nauczyciela w Polsce u progu trzeciego tysiąclecia / Lucyna Górka. - Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2000. - 184 s.; 24 cm. - (Rozprawy i Studia / Uniwersytet Szczeciński / Uniwersytet Szczeciński, ISSN 0860–2751; t. 361)

Artykuły w czasopismach:

24. A jednak osobowość!: dobry nauczyciel języka obcego w świetle wypowiedzi polskich uczniów i studentów / Krystyna Miłuńska, Joanna Chojnacka–Gärtner. - Bibliogr. // *Kwartalnik Pedagogiczny*. - 2019, nr 2, s. 38–53

25. Czy mity o nauczycielu mogą być zagrożeniem dla jego wizerunku? / Beata Pitula // *Chowanna*. – T. 2 (2000), s. 81–89

26. Dress code w szkole / Zofia Kosińska // *Dyrektor Szkoły*. - 2013, nr 9, s. 36–38

27. Głośny, mądry, aktywny...: uczniowskie głosy o nauczycielach / Anita Gis // *Język Polski w Liceum*. - 2011/2012, nr 1, s. 75–81

28. Infantylicyzujący stereotyp nauczycielki wczesnej edukacji: w poszukiwaniu kontekstów i źródeł ukrytego dyskursu "naszej pani" / Dorota Klus–Stańska. - Bibliogr. // *Kultura i Edukacja*. - 2010, nr 2, s. 17–31

29. Jak cię widzą tak cię piszą / Małgorzata Stopa // *Bliżej Przedszkola*. - 2007, nr 2, s. 12–13

30. Jak się (nie) ubierać / Jolanta Pełka // *Głos Pedagogiczny*. - 2014, nr 56, s. 17–18

31. Językowy wizerunek nauczyciela w szkole średniej: (na podstawie listów uczniowskich) / Małgorzata Karwatowska // *Edukacja Humanistyczna*. - T. 2 (2002), s. 33–42

32. Kto powinien uczyć w szkole?: wizerunek nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej według dzieci, rodziców i pedagogów / Jolanta Flanz. - Bibliogr. // *Wychowanie na co Dzień*. - 2009, nr 3, s. 15–18

33. Możliwość kreowania wizerunku nauczyciela wychowania fizycznego poprzez rozwijanie pozytywnych i eliminowanie negatywnych cech osobowych w świetle oczekiwań młodzieży z zawodowych szkół ponadgimnazjalnych / Mirosław Zalech // Szkice Humanistyczne. - T. 12, nr 3 (2012), s. 247-259
34. Nauczyciel edukacji wczesnoszkolnej / Kazimierz Żegnałek // Życie Szkoły. - 2006, nr 3, s. 4-9
35. Nauczyciel: pomocnik czy wróg?: postrzeżenie nauczycieli przez uczniów w różnych typach szkół: raport z badań / Magdalena Siatkowska, Dorota Kozłowska, Aneta Baranowska // Kultura i Edukacja. - 2007, nr 2, 100-111
36. Nauczyciel w oczach gimnazjalistów / Łucja Rokita // Dyrektor Szkoły. - 2009, nr 9, s. 58-59
37. Nauczyciele w opinii młodzieży ponadgimnazjalnej / Grzegorz Ćwiertniewicz // Dyrektor Szkoły. - 2013, nr 2, s. 25-30
38. Nauczyciele - zmory, anioły i inni / Wanda Woronowicz // Wychowanie na co Dzień. - 2002, nr 12, s. 12-14
39. O stereotypie "pani od polskiego" w opinii studentów / Blanka Skórska // Zeszyty Naukowe Towarzystwa Doktorantów Uniwersytetu Jagiellońskiego. Nauki Humanistyczne. - 2017, nr 3, s. 51-65
40. O tworzeniu wizerunku dobrego nauczyciela / Zenon Krzemianowski // Nowa Szkoła. - 2013, nr 1, s. 37-41
41. Obraz nauczyciela klasy 1-3 szkoły podstawowej w opiniach nauczycieli i studentek pedagogiki / Wojciech Walat // Edukacja, Technika, Informatyka. - 2014, nr 5, cz. 1, s. 51-62
42. Obraz nauczyciela PRL w świetle własnych wspomnień / Witold Chmielewski // Acta Universitatis Nicolai Copernici. Nauki Humanistyczno-Społeczne. Pedagogika. - Z. 31 (2015), s. 13-35
43. Obraz nauczyciela u początku III tysiąclecia w świetle publikacji miesięcznika "Katecheta": rekonesans / Katarzyna Czarnecka // Język, Szkoła, Religia. - T. 2 (2006), s. 97-110
44. Obraz nauczyciela w oczach uczniów i studentów na tle przemian społeczno-kulturalnych / Tomasz Jałmużna // Zeszyty Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Płocku. Pedagogika. - T. 6, cz. 2 (2007), s. 75-80

45. Obraz nauczyciela w oczach uczniów klas I-III szkół podstawowych / Olimpia Gogolin, Eugeniusz Szymik. - Bibliogr. // Chowanna. - T. 1 (2018), s. 237-254
46. Obraz nauczyciela w percepcji licealistów / Elżbieta Napora // Z Doświadczeń Pedagoga. - 2000, nr 3/4, s. 137-147
47. Obraz siebie: nauczyciele o sobie w pamiętnikach / Joanna Łukasik // Edukacja. - 2011, nr 4, s. 36-48
48. Obraz(y) zawodu nauczyciela w opiniach internautów: (wokół listu otwartego MEN do rodziców i opiekunów) / Diana Jagodzińska // Z Teorii i Praktyki Dydaktycznej Języka Polskiego. - T. 24 (2015), s. 73-85
49. Oczekiwany wizerunek nauczyciela przyszłości / Halina Laskowska, Mirosława Rokitiańska // Toruńskie Studia Dydaktyczne. - Nr 17 (2001), s. 173-179
50. Po awans do szkoły: [wizerunek polskiego nauczyciela wyłaniający się z raportu Instytutu Badań Edukacyjnych] / Piotr Skura // Głos Nauczycielski. - 2013, nr 25, s. 4
51. Pokaż swoje atuty / Magdalena Goetz // Głos Nauczycielski. - 2017, nr 41, s. 14
52. Postrzeganie nauczyciela przez ucznia / Ewa Cieplińska // Społeczeństwo i Rodzina. - 2017, nr 3, s. 161-173
53. Prestiż zawodu nauczyciela w percepcji nauczycieli i byłych nauczycieli / Magdalena Smak, Dominika Walczak. - Bibliogr. // Edukacja. - 2015, nr 2, s. 24-43
54. Retrospektywny obraz nauczyciela wychowania fizycznego a postawa studenta wobec aktywności fizycznej / Regina Kumala, Małgorzata Krzak // Rozprawy Naukowe Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu. - [T.] 40 (2013), s. 36-41
55. Role społeczne i komunikacyjne współczesnego nauczyciela / Anna Jankowska // Bliżej Przedszkola. - 2015, nr 5, s. 16-17
56. Sposób ubierania się nauczyciela elementem wizerunku placówki / Ewa Zielińska // Bliżej Przedszkola. - 2016, nr 11, s. 20-23
57. Uczniowski wizerunek nauczyciela klas początkowych / Tatiana Kłosińska // Nauczyciel i Szkoła. - 2000, nr 1, s. 37-45
58. Wizerunek nauczyciela w nauczaniu dwujęzycznym / Małgorzata Niemiec-Knaś // Prace Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie. Studia Neofilologiczne. - Z. 4 (2004), s. 119-124

59. Wizerunek nauczyciela w oczach uczniów, rodziców i innych nauczycieli / Adam Suchowiecki, Anita Suchowiecka // Szkice Humanistyczne. - T. 4, nr 3/4 (2004), s. 181-190
60. Wizerunek nauczyciela w opinii uczniów / Anna Czepiec-Mączka // Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze. - 2000, nr 8, s. 21-23
61. Wizerunek nauczyciela w wyobrażeniach uczniów szkół średnich w Polsce i w Holandii / Grażyna Świder // Edukacja. - 2002, nr 2, dod. s. 28-29
62. Wizerunek nauczyciela wczesnej edukacji w opiniach rodziców i nauczycieli / Anna Jakubowicz-Bryx // Pedagogika Przedszkolna i Wczesnoszkolna. - 2016, nr 1, s. 7-23
63. Wizerunek nauczyciela we współczesnym społeczeństwie polskim / Anna Królikowska, Beata Topij-Stempińska // Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce. - T. 31, nr 1 (2014), s. 13-26
64. Wizerunek szkoły i nauczycieli w badaniach retrospektywnych / Julia Gorbaniuk // Teologia i Moralność. - 2014, nr 2, s. 23-37
65. Własny styl nauczyciela, czyli jak nie bać się wyróżnić z tłumu / Małgorzata Łoskot // Biologia w Szkole z Przyrodą. - 2015, nr 6, s. 28-30
66. Własny styl nauczyciela, czyli jak się nie bać wyróżnić z tłumu / Małgorzata Łoskot // Głos Pedagogiczny. - 2015, nr 68, s. 54-57
67. Współczesny wizerunek nauczyciela wychowania fizycznego kreowany przez uczniów szkoły średniej / Janusz Zieliński // Przegląd Naukowy Instytutu Wychowania Fizycznego i Zdrowotnego Uniwersytetu Rzeszowskiego. - 2001, z. 4, s. 413-419
68. Współczesny wizerunek zawodu nauczyciela w świetle badań opinii publicznej / Monika Torczyńska // Rozprawy Społeczne. - T. 8, nr 3 (2014), s. 41-47
69. Wyobrażeniowy obraz nauczyciela akademickiego w opinii studentów / Eugeniusz Szymik, Ilona Copik // Problemy Profesjologii. - 2015, nr 1, s. 91-102
70. Zawód: bibliotekarz: [wizerunek zawodowy współczesnego nauczyciela bibliotekarza] / Beata Malentowicz // TIK w Edukacji. - 2016, nr 4, s. 10-11
71. Zrób dobre wrażenie / Magdalena Goetz // Głos Nauczycielski. - 2017, nr 40, s. 12

Wspieranie rozwoju emocjonalnego człowieka na poszczególnych etapach edukacji. Opracowanie bibliograficzne artykułów z czasopism dostępnych w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej w Opolu

Barbara Pająk

Jakość naszych relacji z innymi, sposób patrzenia na życie, nasze sukcesy i odporność na stres w dużej mierze zależą od tego, jak radzimy sobie z emocjami. Inteligencja emocjonalna, jako zdolność do rozpoznawania stanów emocjonalnych własnych oraz innych osób i konstruktywnego ich przetwarzania, jest współcześnie coraz bardziej potrzebna i doceniana. Troska o jej wykształcenie w podopiecznych w trakcie procesu edukacyjnego zajmuje bardzo ważne miejsce w obszarze zainteresowań pedagogów, psychologów i wszystkich tych, którym leży na sercu prawidłowy rozwój dzieci i młodzieży.

Obecnie mamy do dyspozycji wiele opracowań do wykorzystania w pracy z emocjami na lekcjach wychowawczych, zajęciach czytelniczych czy podczas warsztatów w placówkach wsparcia dla dzieci i młodzieży, placówkach opiekuńczych, świetlicach itd. Znaczącą pomoc w tym obszarze może stanowić biblioterapia, czyli proces leczniczego oddziaływania na odbiorcę za pomocą specjalnie dobranych środków literackich.

Poniżej przedstawiam opracowanie bibliograficzne wyboru tematycznie uszeregowanych artykułów z czasopism dostępnych w Pedagogicznej Bibliotece Wojewódzkiej w Opolu, dobranych według następującego klucza:

- Emocja
- Teoria: artykuły z czasopism stanowiące pomoc w zgłębieniu tematu
- Scenariusze: artykuły z czasopism uporządkowane pod względem poszczególnych etapów edukacji (przedszkole, szkoła podstawowa, szkoła ponadpodstawowa, inne).

Tematyka artykułów mieści się w dziedzinie biblioterapii i nauk pokrewnych. Opracowanie zawiera wykaz literatury czasopiśmienniczej dotyczącej kilku wybranych

podstawowych emocji (lęk/strach, radość/szczęście, smutek, złość/gniew). Proponowane publikacje, głównie scenariusze, mogą być konkretną pomocą do pracy z wykorzystaniem elementów biblioterapii w obszarze radzenia sobie z uczuciami. Do przygotowania opracowania bibliograficznego korzystano z bazy bibliograficznej OMNIBUS, stanowiącej bazę artykułów z czasopism Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Opolu.

Lęk, strach

TEORIA

1. Bajki szczególne, bajki terapeutyczne / Ewa Kramarczyk // Życie Szkoły. - 2007, nr 10, s. 10-13
2. Boję się: o dziecięcych lękach / Marta Kotarba // Przedszkolne ABC. - 2017, nr 9, s. 26-28
3. Co to jest bajkoterapia? / Anna Drzewiecka // Przegląd Edukacyjny. - 2012, nr 2, s. 7-9
4. Dziecko z objawami lękowymi - jak mu pomóc? / Małgorzata Łuba // Świat Problemów. - 2017, nr 3, s. 25-29
5. FOMO - nowa choroba cywilizacyjna? / Magdalena Goetz // Głos Pedagogiczny. - 2019, nr 105, s. 40-44
6. FOMO - sprawdź się! // Głos Pedagogiczny. - 2019, nr 105, s. 33-37
- * FOMO - lęk przed odłączeniem
7. Gdy dziecko się boi / Maria Kozuchowska // Remedium. - 2018, nr 10, s. 11-13
8. Jak dzięki wykorzystaniu bajek dotrzeć do świata dziecka / Edyta Duda // Bliżej Przedszkola 2017, nr 7-8, s. 16-18
9. Kiedy lęk staje się przeszkodą?. Cz. 1 / Kaja Chojnacka, Katarzyna Wanio // Remedium 2019, nr 7-8, s. 27
- * Zawiera wykaz charakterystycznych lęków w rozwoju dziecka

10. Lęk przed uczeniem się / Magdalena Goetz // Głos Nauczycielski. - 2015, nr 21, s. 16

* Związek stresu i lęku z uczeniem się

11. Lęk społeczny i specyficzne fobie u dzieci i młodzieży / Marta Komorowska // Remedium 2019, nr 6, s. 12-13

12. Lęk w przedszkolu. Kiedy lęk staje się przeszkodą? Cz. 2 / Kaja Chojnacka, Katarzyna Wanio // Remedium 2019, nr 9, s. 16-17

13. Literatura pomagająca pokonać lęki dzieci rozpoczynających naukę przedszkolną i szkolną / Olga Konatowska-Ciszek . - Bibliogr. // Biblioterapeuta. - 2013, nr 3, s. 36-60

* Zawiera bibliografię adnotowaną

14. Mamo! Boję się! / Jagoda Sikora // Wychowanie w Przedszkolu. - 2018, nr 2, s. 59-62

15. Mutyzm wybiórczy. Gdy dziecko nie mówi w przedszkolu / Anna Policht-Jaruga // Bliżej Przedszkola 2019, nr 7-8, s. 18-21

16. Przerwa od smartfona / Magdalena Goetz // Głos Nauczycielski. - 2018, nr 46, s. 9

17. Przestaną się liczyć! / Magdalena Goetz // Głos Nauczycielski. - 2018, nr 44-45, s. 16

* Tzw. syndrom FOMO

18. Reakcje lękowe u dzieci: norma rozwojowa czy zaburzenie / Aleksandra Kubala-Kulpińska // Życie Szkoły. - 2016, nr 1, s. 18-21

19. Strach ma wielkie oczy, czyli czego się boimy ? / Magdalena Goetz // Głos Pedagogiczny. - 2017, nr 89, s. 26-30, 32-33

20. Świat dziecięcych lęków / Patryk Hałajczak // Wychowanie w Przedszkolu. - 2016, nr 4, s. 41-43

21. Zrozumieć i pomagać / Magdalena Goetz // Głos Nauczycielski. - 2017, nr 24, s. 17

* Uczeń chory na padaczkę

SCENARIUSZE

Przedszkole:

1. Bajkoterapia dziecka przedszkolnego - praca z lękiem / Maria Kożuchowska // Remedium. - 2016, nr 12, s. 28-29

* Zawiera przykład bajki terapeutycznej związanej z przezwyciężaniem lęku u dzieci w wieku przedszkolnym

2. Moje uczucia i emocje: program biblioterapeutyczny dla dzieci w wieku przedszkolnym / Małgorzata Aneta Szkarłat // Biblioterapeuta 2018, nr 3, s. 31-47

* Zawiera scenariusze: 1. Czym jest tęsknota i czy każdy z nas może tęsknić?; 2. Wstyd - czy powinniśmy się go wstydzić?; 3. Czym jest zazdrość?; 4. Czy odczuwanie gniewu powinno nas złościć?; 5. Co zrobić, żeby złość nie była taka zła?; 6. Strach nie jest taki straszny

3. Igiełka i krokodyle łyż: bajka psychoedukacyjna dla dzieci, które boją się pobierania krwi / Agnieszka Borowiecka // Bliżej Przedszkola. - 2015, nr 12 s. 22-23

4. Igiełka i krokodyle łyż: zabawy i sytuacje edukacyjne do bajki psychoedukacyjnej / Gabriela Gąsienica // Bliżej Przedszkola. - 2015, nr 12 s. 24

5. O strachu, który ma wielkie oczy, i odważnym Strachliwym Bojaczku / Elżbieta Bukowiec // Biblioteka w Szkole. - 2018, nr 10, dod. "Biblioterapia w Szkole", s. 15-16

6. Oswajać lęki / Iwona Bukowska // Wychowanie w Przedszkolu. - 2009, nr 9, s. 33-38

7. Pomóż mi pokonać nocne potwory...: konspekt warsztatu terapeutycznego / Iwona Konopnicka // Modelowe Nauczanie. - 2013, nr 1, s. 69-70

8. Przyjazna kreacja księżycy w poezji Doroty Gellner jako próba oswojenia dziecięcego strachu przed mrokiem / Renata Grigoriew // Biblioterapeuta. - 2010, nr 1, s. 4-9

9. Świnka Inka / Agnieszka Borowiecka // Bliżej Przedszkola. - 2015, nr 11, s. 26-27

* Bajka terapeutyczna dla dzieci, które boją się wizyty u fryzjera

Szkoła podstawowa:

1. Budujemy scenariusz zajęć z bajkoterapii / Genowefa Surniak // Biblioterapeuta. - 2015, nr 2, s. 31-33

* Zawiera scenariusze zajęć biblioterapeutycznych dla uczniów klas VI szkoły podstawowej: 1. "Nie taki diabeł straszny..." czyli Zielony, Nikt i dzielny przyszły gimnazjalista"; 2. "Czy świat jest ciekawy, czy pełen obawy?" "Zielony i nikt"

2. Licho nie śpi? Pal lichu!: scenariusz zajęć o lękach i obawach / Dariusz Staniszewski // Biblioteka w Szkole 2019, nr 10, s. 24-25

3. Oswoić strach w szkole. Rozwiązania metodyczne / Angelika Garczarczyk, Justyna Goły // Nauczanie Początkowe. - 2016/2017, nr 2, s. 86-89

* Scenariusz zajęć rozwijających kompetencje językowe (dla klas I-III). Temat: Czy strach ma wielkie oczy? Rozwijamy kompetencje językowe

4. Przeciwdziałanie sytuacjom lękowym u dzieci młodszych: scenariusz zajęć / Joanna Walczak // Biblioterapeuta. - 2003, nr 4, s. 25-28

5. Scenariusze / Mirosława Wójtowicz // Biblioterapeuta. - 2010, nr 3, s. 7-11

(lęk, bezradność, emocje, wrażliwość)

6. Spotkania w magicznym pokoju: program zajęć biblioterapeutycznych na temat lęków / Wioletta Trawińska // Biblioterapeuta. - 2006, nr 4, s. 14-22

* Scenariusze: 1. Spotkanie w ciemnym pokoju; 2. Spotkanie w nieznanym pokoju; 3. Spotkanie w innym pokoju; 4. Spotkanie w niepotrzebnym pokoju (dla dzieci 7-letnich)

7. Wykorzystanie poezji dziecięcej w biblioterapii na przykładzie wiersza "Rupaki" Danuty Wawiłow / Barbara Borowiec // Nauczanie Początkowe. - 2006/2007, nr 2, s. 45-55

* Scenariusz zajęć biblioterapeutycznych

Szkoła podstawowa i szkoła ponadpodstawowa:

1. Scenariusze zajęć na temat śmierci, przemijania, straty bliskiej osoby / Małgorzata Łoskot // Głos Pedagogiczny 2010, nr [5], s. 41-43

Radość, szczęście

TEORIA

1. Kolory radości dzieci na podstawie prac plastycznych inspirowanych opowiadaniem / Paula Wiażewicz-Wójtowicz // W: Dziecko i baśnie świata w kontekście wczesnej edukacji / pod red. Urszuli Chęcińskiej. - Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 2016. - S. 275-281
2. Podmiotowość ucznia warunkiem jego radości i optymizmu / Joanna Karczewska // Nauczanie Początkowe. - 2008/2009, nr 2, s. 22-28
3. Radość / Mieczysław Wojciechowski // Remedium. - 2018, nr 5, s. 30-32
4. Radość? A cóż to takiego? / Joanna Szymczak-Ryczel // Biblioteka w Szkole. - 2018, nr 10, dod. "Biblioterapia w Szkole", s. 4-5
5. Szczęście i radość życia dzieci i młodzieży / Krystyna Ostrowska // Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze. - 2009, nr 6, s. 11-18

SCENARIUSZE

Przedszkole:

1. Podróż do Krainy Radości: scenariusz zajęć biblioterapeutycznych / Jolanta Pawłowska // Biblioteka w Szkole. - 2012, nr 6, s. 11
2. Poznajemy swoje uczucia / Ewa Guzowska // Bliżej Przedszkola. - 2015, nr 7/8, s. 19
* Scenariusz zajęć dla dzieci cztero- i pięcioletnich
3. Program zajęć biblioterapeutycznych "Podróż ku wartościom" / Magdalena Ofierska-Majeran // Sygnał. - 2015, nr 6, s. 24-38
* Zawiera scenariusze zajęć: 1. "Piękno"; 2. "Odwaga"; 3. "Szczęście"; 4. "Odpowiedzialność"; 5. "Solidarność"

4. Uczucia niechciane / Dorota Krawczyńska // Bliżej Przedszkola. - 2016, nr 10, s. 36

* Scenariusz zajęć dla przedszkolaków z bajką aktywną

Szkoła podstawowa:

1. Biblioterapeutyczne wspomaganie uczniów z dysleksją / Mirosława Wójtowicz // Biblioterapeuta 2010, nr 1, s. 9-17

* Zawiera scenariusze zajęć przeznaczone dla uczniów szkoły podstawowej i gimnazjum: Kompleksy Ani Shirley; Smutek i radość Ani z Zielonego Wzgórza; Szczęśliwa rodzina

2. Czy szkoła może być miejscem szczęśliwym i radosnym? / Małgorzata Stawiak-Ososińska // Nauczanie Początkowe. - 2008/2009, nr 2, s. 48-53

3. Kochaj świat, kochaj życie, carpe diem!: scenariusz wieczoru słowno-muzycznego / Bogumiła Pińczuk // Biblioteka w Szkole. - 2005, nr 2, s. 22-23

4. Podróż do Krainy Radości: scenariusz zajęć biblioterapeutycznych / Jolanta Pawłowska // Biblioteka w Szkole 2012, nr 6, s. 11

5. Przeciw nudzie - naprzeciw radości życia / Alicja Żywczok. - Bibliogr. // Wychowanie na co Dzień. - 2003, nr 3, s. 3-4

6. Scenariusz zajęcia otwartego z udziałem rodziców z elementami metody W. Sherborne / Sławomira Barszczewska // Modelowe Nauczanie 2007, nr 4, s. 65

7. W krainie uśmiechu / Marta Morawska // Nauczanie Początkowe. - 2008/2009, nr 2, s. 67-71

* Scenariusz zajęć zintegrowanych dla klasy pierwszej

8. Wyzwalanie radości u dzieci w edukacji wczesnoszkolnej / Katarzyna Grobelna-Danikowska // Edukacja i Dialog. - 2009, nr 5, s. 32-36

9. "Złamane skrzydło" - jak przywrócić radość uczenia się? / Hanna Jastrzębska-Gzella, Anata Madziara // Drama 2003, z. 44, s. 17-20

Szkoła ponadpodstawowa:

1. Jak osiągnąć radość życia?: scenariusz zajęć biblioterapeutycznych / Elżbieta Kasprzyszak // Biblioteka w Szkole 2019, nr 4, s. 28-29

2. Potrafię afirmować życie: program zajęć z biblioterapii dla młodzieży gimnazjalnej / Teresa Mańczak // Biblioterapeuta. - 2005, nr 4, s. 8-24

* Scenariusze: 1. Świat - ogrodem obfitości, jarmarkiem cudów...; 2. Osiągnięcie radości z wydarzeń dnia codziennego; 3. Co to znaczy akceptować siebie?; 4. Ja w relacji z innymi ludźmi; 5. Jak być szczęśliwym?; 6. Czym są dary losu?

Inne:

1. "W poszukiwaniu radości życia": program z elementami biblioterapii dla kobiet w wieku późnej dorosłości / Anna Potocka, Grażyna Tesarowicz, Anna Nowakowska, Ewa Kustra // Biblioterapeuta. - 2015, nr 4, s. 12-22

* Program terapeutyczny realizowany w bibliotece pedagogicznej w Brzegu

2. "Wyfrunąć z gniazda" - program biblioterapeutyczny dla dorosłych dzieci między 25 a 34 rokiem życia wciąż mieszkających z rodzicami / Agata Kędzińska . - Bibliogr. // Biblioterapeuta. - 2016, nr 3, s. 6-31

* Zawiera scenariusze zajęć: 1. Poznajmy siebie; 2. Szczęście; 3. Marzenia; 4. Życiowe cele; 5. Moja rodzina; 6. Wybór stylu życia; 7. Asertywność; 8. Przyjaźń. Relacje z innymi; 9. Komunikacja interpersonalna; 10. Usamodzielnienie się

Smutek

TEORIA

1. Czy smutek jest nam potrzebny? / Maria Kozuchowska // Remedium. - 2018, nr 9, s. 18-19
2. Maski skrywa smutek / Magdalena Goetz // Głos Nauczycielski 2017, nr 8, s. 13
* Dziecko z rodziny alkoholowej
3. Depresja - smutek nastolatków / Aleksander Denst-Sadura // Głos Nauczycielski 2010, nr 46, s. 12
4. O smutku i stracie / Marcin Charczyński // Remedium. - 2010, nr 5, s. 22-23
5. Płacz przynosi ulgę, łzy zmywają smutek / Maria J. Bielecka // Wychowanie w Przedszkolu 2010, nr 11, s. 48-49
6. Radzenie sobie z lękiem, smutkiem i złością / Maciej Janowski // Chowanna T. 1, cz. 2 (2005), s. 91-107
7. Sezon na "doła" / Katarzyna Girczys-Poędniok // Charaktery 2016, nr 4, s. 42-45
8. Smutek i poczucie straty u dzieci w wieku przedszkolnym / Kamila Olga Stępień-Rejszel // Wychowanie w Przedszkolu. - 2019, nr 2, s. 5-9
9. Smutki małe i duże / Aleksandra Godlewska // Życie Szkoły. - 2014, nr 5, s. 28-29
10. Smutny uczeń / Wiesław Sikorski // Psychologia w Szkole 2012, nr 2, s. 134-142
11. Strategia pracy ze smutkiem / Marcin Charczyński // Terapia: Uzależnienia i Współuzależnienia. - 2009, nr 5, s. 20-24
12. Śmierć oczami dziecka / Katarzyna Włoch-Hyla // Głos Pedagogiczny 2013, nr 53, s. 19-22

13. "Uśmiech bywa aktem męstwa, a smutek to słabość i postawa zbyt wygodna..."
czyli o filozofii życia Małgorzaty Musierowicz przedstawionej w "Jeźycjademie" / Emilia
Błaszczuk // Guliwer 2008, nr 1, s. 44-47

14. Zdolności empatyczne dzieci w wieku wczesnoszkolnym / Mariola Konik //
Wychowawca. - 2003, nr 5-7 (smutek, strach)

15. Złość lepsza niż smutek / Przemysław Wilczyński // Tygodnik Powszechny 2013,
nr 22, s. 3-5

16. Znak równości. Wandy Chotomskiej lekarstwo na dziecięcy smutek / Agnieszka
Rzonca // Znak 2016, nr 12, s. 100-104

17. Zrozumieć wolę Nieba / Aleksandra Godlewska // Życie Szkoły. - 2010, nr 10, s.
53-55

SCENARIUSZE

Przedszkole:

1. Jestem dobrym kolegą/koleżanką: scenariusz dla dzieci 4-letnich / Urszula
Dobranowska // Bliżej Przedszkola. - 2011, nr 7-8, s. 121-122

2. Poznajemy swoje uczucia / Ewa Guzowska // Bliżej Przedszkola. - 2015, nr 7/8, s.
19

* Scenariusz zajęć dla dzieci cztero- i pięcioletnich

3. Radzimy sobie ze smutkiem // Bliżej Przedszkola. - 2019, nr 1, s. 47-49

4. Smutny uczeń / Wiesław Sikorski // Psychologia w Szkole. - 2012, nr 2, s. 134-142

5. Śmierć oczami dziecka / Katarzyna Włoch-Hyla // Głos Pedagogiczny. - 2013, nr
53, s. 19-22

6. Uczucia niechciane / Dorota Krawczyńska // Bliżej Przedszkola. - 2016, nr 10, s.
36

Kwartalnik RZPWE

* Scenariusz zajęć dla przedszkolaków z bajką aktywną

Szkoła podstawowa:

1. Biblioterapeutyczne wspomaganie uczniów z dysleksją / Mirosława Wójtowicz // Biblioterapeuta. - 2010, nr 1, s. 9-17

* Zawiera scenariusze zajęć przeznaczone dla uczniów szkoły podstawowej i gimnazjum: Kompleksy Ani Shirley; Smutek i radość Ani z Zielonego Wzgórza; Szczęśliwa rodzina

2. Scenariusz zajęć dla klasy I "Czy smutek jest potrzebny?" / Natalia Kłysz-Sokalska // Edukacja Wczesnoszkolna. - 2017/2018, nr 1, s. 81-91

3. Scenariusze zajęć psychoedukacyjnych (dla klas I- III szkół podstawowych) / Kinga Sochacka, Karolina Van Laere // Remedium. - 2015, nr 4, wkł. "Remedium na uzależnienia behawioralne", s. 3-4

* Zawiera tematy: 1. Nasze emocje!; 2. Gdy czujemy złość i smutek...

4. Temat lekcji: "Dobre słowo leczy smutek": scenariusz lekcji wychowawczej dla uczniów klas V i VI / Anna Janik // Wychowawca. - 2004, nr 11, s. 21

Szkoła ponadpodstawowa:

1. Nic, które boli... / Iwona Grodź // Sygnał. - 2018, nr 6, s. 57

* Zawiera scenariusz zajęć dla młodzieży z najstarszych klas szkół średnich związanych z filmem "Thelma" Joachima Triera: Nic, które boli... Smutek, dojrzewanie i kwestia wolności

Inne:

1. Bajka terapeutyczna w pracy z chorymi na oddziałach onkologicznych / Beata Szewczyk // Biblioterapeuta. - 2013, nr 1, s. 2-34

* Zawiera program biblioterapeutyczny dla pacjentek oddziału onkologicznego oraz scenariusze zajęć

Złość, gniew

TEORIA

1. Agresja, której się uczę / Kamila Olga Stępień-Rejszel // Wychowanie w Przedszkolu 2019, nr 1, s. 17-20
2. Arteterapia - pomoc w przeżywaniu i wyrażaniu emocji / Danuta Bula // Wychowawca 2012, nr 1, s. 14-15
3. Bajkoterapia a nadmierna złość / Maria Kozuchowska // Remedium. - 2018, nr 1, s. 8-9
4. Książka kluczem do zrozumienia siebie i innych: materiały z Ogólnopolskiej Konferencji Biblioterapeutycznej Opole - Niwki, 14-15 listopada 2017 r. / wybór , opracowanie, redakcja Justyna Jurasz, Rafał Rippel. - Opole: Regionalny Zespół Placówek Wsparcia Edukacji Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Opolu, 2017. - 48 s. - (Ogólnopolska Konferencja Biblioterapeutyczna III edycja opolska)
5. Łagodnie o gniewie / Katarzyna Migdał // Bliżej Przedszkola. - 2008, nr 9, s. 38-39
6. Strach, gniew i radość w książkach dla dzieci / Urszula Nadolna // Wychowanie w Przedszkolu. - 2004, nr 9, s. 32-35
7. Syndrom agresywności nieletnich w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym / Magdalena Tomala // Opieka, Wychowanie, Terapia 2007, nr 1-2, s. 10-14
8. W świecie uczuć. Gniew / Grzegorz Kasdepke // Wychowanie w Przedszkolu. - 2007, nr 2, s. 39-40
9. Zdolności empatyczne dzieci w wieku wczesnoszkolnym / Mariola Konik // Wychowawca. - 2003, nr 5-7

10. Złość i przemoc a biblioterapia / Maria Kożuchowska // Remedium. - 2017, nr 5, s. 14-15

11. Życie z gniewem / Joanna Wichowska // Remedium 2001, nr 2, s. 16-17

SCENARIUSZE

Przedszkole:

1. Moje uczucia i emocje: program biblioterapeutyczny dla dzieci w wieku przedszkolnym / Małgorzata Aneta Szkarłat // Biblioterapeuta 2018, nr 3, s. 31-47

* Zawiera scenariusze: 1. Czym jest tęsknota i czy każdy z nas może tęsknić?; 2. Wstyd - czy powinniśmy się go wstydzić?; 3. Czym jest zazdrość?; 4. Czy odczuwanie gniewu powinno nas złościć?; 5. Co zrobić, żeby złość nie była taka zła?; 6. Strach nie jest taki straszny

2. Oswoić emocje / Ewa Skwarka // Wychowanie w Przedszkolu. - 2010, nr 3, s. 30-34

3. Wielki wulkan gniewu - zabawy i zadania do bajki terapeutycznej / Gabriela Gąsienica // Bliżej Przedszkola. - 2015, nr 2, s. 20-21 (PP)

Szkoła podstawowa:

1. Konspekt otwartych zajęć z biblioterapii dla nauczycieli / Mariola Halicka // Biblioterapeuta 2006, nr 2, s. 3-4.

* Temat: Poradzę sobie ze złością

2. Nikt nie jest lepszy od nikogo: program terapeutyczny / Elżbieta Owsieńska // Biblioterapeuta. - 2006, nr 4, s. 5-14

3. Podróż do Krainy Radości: scenariusz zajęć biblioterapeutycznych / Jolanta Pawłowska // Biblioteka w Szkole. - 2012, nr 6, s. 11

4. Poradzę sobie ze złością: konspekt zajęć biblioterapeutycznych dla uczniów klasy III szkoły podstawowej / Mariola Halicka // Biblioteka w Szkole. - 2006, nr 10, s. 18-19

5. Program zajęć biblioterapeutycznych "Kiedy Pani Złość przychodzi z wizytą" / Lidia Ippoldt, Agnieszka Popsuła // Biblioterapeuta. - 2012, nr 1, s. 3-20

6. Program biblioterapeutyczny "W krainie grzeczności" / Beata Basiura // Biblioterapeuta. - 2016, nr 2, s. 1-32

* Program realizowany w klasie drugiej szkoły podstawowej. Zawiera scenariusze: 1. Jestem królem swoich pazurów; 2. Jaką moc mają brzydkie słowa; 3. Nie jesteś sam!; 4. Inny, nie znaczy gorszy!; 5. Uwaga to siła!; 6. Gdzie znajduje się kraina szczerości i uczciwości!; 7. To ja, twoja zazdrość. Nawet ja bywam czasami potrzebna; 8. Czy mogę być przyjacielem samego siebie? 9. Grzeczność - a co to takiego?

7. Przykładowe scenariusze zajęć z elementami bajkoterapii dla dzieci / Lidia Ippoldt // Biblioterapeuta 2017, nr 4, s. 36-39

* Zawiera scenariusze zajęć: 1. Złość; 2. Uzależnienie od Internetu

Szkoła ponadpodstawowa:

1. Ach, te emocje!: scenariusz zajęć biblioterapeutycznych / Lidia Ippoldt // Biblioteka w Szkole. - 2017, nr 11, s. 29

* Temat: Negatywne emocje

Inne:

1. Konspekt otwartych zajęć z biblioterapii dla nauczycieli / Mariola Halicka // Biblioterapeuta. - 2006, nr 5-6, s. 3-4

* Temat: Poradzę sobie ze złością.

Filmy o Holokauście w polskiej kinematografii: propozycja dla nauczycieli i nie tylko

Grzegorz Baliga

„Wiem, że potrzebna jest pamięć o tych kobietach, dzieciach, ludziach starych i młodych, którzy odeszli w nicość, zostali zamordowani bez sensu i bez powodu. Wiem, że potrzebna jest pamięć o nich”.

Marek Edelman

Holokaust – Zagłada Żydów to instytucjonalnie zorganizowane i systematycznie przeprowadzone w latach II wojny światowej przez niemieckich nazistów i ich pomocników bezprecedensowe w dziejach ludobójstwo. Jedynym powodem zamordowania niemal 6 milionów dzieci, kobiet i mężczyzn, było to, że urodzili się Żydami.

Było to wydarzenie, które nie tylko wpłynęło na bieg historii współczesnej, ale odcięło piętno na kulturze europejskiej i nadało nowy kierunek refleksji o człowieku jako istocie społecznej i jego naturze. Los, jaki ludzie zgotowali ludziom, z trudem poddaje się racjonalnemu opisowi.

A jednak Holokaust do dziś jest tematem artystycznej wypowiedzi filmowców. Możliwość głębszego poznania i zrozumienia tragizmu Holokaustu daje film fabularny, który jako utwór fikcyjny oparty na faktach jest najłatwiej dostępnym źródłem wiedzy o Zagładzie.

Współczesna młodzież nie przepada za czytaniem i woli szukać wiedzy i rozrywki w internecie, telewizji i filmach. Na przykładzie ukazanej w filmach problematyki Holokaustu można pokazać uczniom doświadczenia uniwersalne, przejawiające się zarówno w postawie jednostki, jak i postawie społeczeństwa. Będą to wybory moralne między dobrem i złem oraz sprawdzian odpowiedzialności za własne czyny w ekstremalnych warunkach wojennych.

Wyrazem tych decyzji były wówczas różnorodne postawy względem Żydów, od ofiarnej, przede wszystkim w postaci ukrywania, żywienia, pomocy finansowej, dostarczania fałszywych dokumentów, aż po podłe denuncjacje oraz szantaż.

W nauczaniu o Zagładzie chodzi nie tylko o informowanie o faktach, aczkolwiek rzetelna wiedza, której brak tak często prowadzi do arogancji i uprzedzeń, ma szczególne znaczenie. Ważne jest zrozumienie wymowy tych faktów, rozwijanie empatii i wrażliwości.

Dopóki słowo „Żyd” będzie w słowniku młodzieży synonimem obelgi i wyzwiska, dopóty należy obowiązkowo uczyć o Holokauście.

Mój osobisty wybór filmów produkcji polskiej jest skierowany do szerokiego kręgu odbiorców interesujących się historią najnowszą.

„Ulica Graniczna” film polski z roku 1948, premiera 1949r., w reżyserii Aleksandra Forda.

Opowieść o losach gromadki warszawskich dzieci – polskich i żydowskich na tle dramatycznych, wojennych wydarzeń. Dzieci razem dorastają, wydaje się, że istnieją między nimi mocne więzi przyjaźni.

Wojna zmienia jednak relacje między bohaterami. Jadzia córka doktora Białka, okazuje się być Żydówką, co powoduje odrzucenie jej przez przedwojennego „narzeczonego” Władka. Dziewczynka po jakimś czasie znajdzie się w getcie, gdzie zamieszka z Dawidkiem, wnukiem krawca Libermanna. Broniek syn dorożkarza, szybko dorośleje i angażuje się w pomoc dla uwięzionych za murami getta. Zaś Fredek Kuśmirak, syn właściciela knajpy, świadomie przyczynia się do zadenuncjowania Jadzi i jej ojca.

Sam reżyser określił „Ulicę Graniczną” jako „film o małych ludziach na tle wielkiej epoki”. Ukazywał różne postawy Polaków wobec holocaustu : od otwartego sprzyjania Niemcom w zbrodniczych poczynaniach wobec Żydów, poprzez obojętność, po narażanie życia w dziele niesienia pomocy mieszkańcom getta.

„Ulica Graniczna” jest pierwszym w polskiej kinematografii filmem opisującym gettowe realia. Film nie kończył się optymistycznym akcentem, nie takie zresztą było założenie reżysera, który chciał, żeby „widz opuszczający projekcję miał uczucie, że sprawa faszyzmu i rasistowskich prześladowań człowieka nie jest zakończona”.

Gdyby jednak na podstawie filmu wyciągnąć wnioski dotyczące relacji polsko-żydowskich w czasie wojny, byłyby one takie, że Polacy na ogół przejmowali się losem żydowskich sąsiadów i starali się im pomagać, a jednostki które cieszyły się z Zagłady, były nieliczne i do szczętu zdegenerowane.

„Biały Niedźwiedź” film polski z roku 1959, w reżyserii Jerzego Zarzyckiego.

Młody naukowiec, Żyd Henryk Fogiel, ucieka z transportu do obozu zagłady. Znajduje schronienie w skórze tytułowego białego niedźwiedzia, pozując turystom do zdjęć pamiątkowych.

Mimo, że za ukrywanie Żydów grozi śmierć – co dokumentuje scena rozstrzelania rodziny chłopskiej ukrywającej innego uciekiniera – Fogiel natrafia na łańcuch życzliwych ludzi. Nie brak jednak i sytuacji, w której bohater zostaje przez Polaków okradziony z pieniędzy. Bezpieczne schronienie kończy się z momentem kupienia niedźwiedzia przez niemieckiego majora von Hennenberga.

Henryk zostaje zdemaskowany. Niemiec gwarantuje mu bezpieczeństwo w zamian za opowieści o wewnętrznych przeżyciach Henryka w sytuacji zagrożenia życia.

Zdemaskowany przez niemieckiego oficera staje się w jego rękach zabawką, ale także partnerem do poważnych rozmów, w których uciekinier uzyskuje stopniowo przewagę i ratuje swe życie. W wyniku nieporozumienia ginie jednak usiłująca go ratować dziewczyna.

Film „Biały Niedźwiedź” ukazuje relacje „kata i ofiary”, konfrontując dwie postawy: Żyda walczącego o życie i Niemca, od którego ono zależy.

„Naganiacz” film polski z roku 1963, premiera 1964 w reżyserii Ewy i Czesława Petelskich.

Losy byłego uczestnika Powstania Warszawskiego Michała, który teraz chce już tylko żyć, nic więcej. Michał łudzi się, że nieangażowanie się uchroni go przed kłopotami. Utrzymuje się robiąc ludziom zdjęcia do przepustek i kenkart.

Sytuacja zmienia się diametralnie, gdy spotyka zbiegłych z transportu węgierskich Żydów. Michał nie może po prostu się odwrócić i udać, że go ta sprawa nie dotyczy. Doskonale zdaje sobie sprawę, że jeśli on nie udzieli Żydom pomocy, nie zrobi tego nikt inny.

Michał pomaga uciekinierom, ale robi to wbrew samemu sobie, czując się wmanipulowany w niebezpieczną sytuację.

A gdy przez tragiczny przypadek Niemcy zabijają zbiegów, zostaje posądzony o zdradę. Niemcy urządzają polowanie, strzelają nie tylko do zwierząt, ale i do ludzi, do ukrywających się w stogach siana Żydów. Ocalała z masakry dziewczyna ucieka od Michała, sądzi bowiem, że to on był sprawcą tej strasznej rzezi.

W rzeczywistości – choć bez szczególnego entuzjazmu – pomagał i jej i im. W czasie okrutnej masakry Żydów ujawniają się piękne, ludzkie postawy Polaków biorących przymusowo udział w nagance. Jeden z nich świadom, czym to grozi, bierze na ręce przerażone żydowskie dziecko i razem z nim ginie.

„Długa noc” film polski z 1967 roku, premiera 1989r. w reżyserii Janusza Nastefera, na podstawie powieści Władysława Rogowskiego „Noc”.

Rok 1943 tuż przed Wigilią Bożego Narodzenia, w prowincjonalnym miasteczku gdzieś na wschodzie Polski, ślusarz Zygmunt Korsak, lokator kamienicy należącej do rodziny Piekarczyków, ukrywa przed sąsiadami Żyda, który uciekł z getta.

Korsak współpracuje z partyzantami, ma im dostarczyć broń. Tymczasem Niemcy ogłaszają w miasteczku stan wyjątkowy tzw. Szperę. Nikomu nie wolno opuścić domu. Osobom, które ukrywają Żydów lub dostarczają im jedzenie, grozi śmierć.

Wtedy właśnie mieszkańcy kamienicy Piekarczyków dowiadują się nieoczekiwanie o ukrywanym Żydzie.

Rozumieją, że jeżeli Niemcy znajdą go w ich domu, rozstrzelają wszystkich. Właścicielka kamienicy i jej mieszkańcy stają przed dylematem : wydać Żyda i ocalić siebie czy też milczeć i narażać się na niechybną śmierć. Strach, który pada na mieszkańców kamienicy, obnaża cechy charakteru, które w normalnych warunkach zapewne by się nie ujawniły.

Korsak w pełni świadomy nastrojów – wolał odejść z Żydem z miejsca, gdzie grożono mu denuncjacją.

O losie filmu w 1968 roku zdecydował Główny Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk, odkładając go na półkę.

Za oficjalną premierę filmu należy uznać pokaz, który odbył się 30 października 1989 roku w Łódzkim Domu Kultury. Później odbyły się specjalne seanse na Festiwalu polskich Filmów Fabularnych w Gdyni i na Festiwalu Kultury Żydowskiej w Krakowie. Potem dopiero „Długa noc” trafiła do telewizji. W 2008 roku film wydano na DVD.

„Świadectwo urodzenia” film polski z 1961 roku w reżyserii Stanisława Różewicza.

Film przedstawia historie wojenne opowiedziane z perspektywy dzieci. Na film składają się trzy oddzielne nowele.

Trzecia nowela pt. „Kropla krwi” opowiada historię żydowskiej dziewczynki Mirki, która jako jedyna uratowała się przed wywiezieniem przez Niemców. Dziewczynka odnajduje znajomego swego ojca, lekarza. Ale w jego mieszkaniu nie byłaby bezpieczna. Naraziłaby też rodzinę lekarza na niebezpieczeństwo. Musi szukać następnego azylu.

Zostaje zaopatrzona w świadectwo chrztu, uczy się katolickiego pacierza. Trafia do prowincjonalnego sierocińca. Niestety w przytułku pojawia się hitlerowska komisja typująca dzieci do zniemczenia. Paradoksalnie, cechy wyglądu Mirki zostają uznane za wzór aryjskości. Dziewczyna zostaje wywieziona do Niemiec.

Nowela „Kropla krwi” jest, po „Ulicy Granicznej” Aleksandra Forda, jedną z pierwszych narracji o losie polskich Żydów podczas okupacji niemieckiej.

Historia dziewczynki poszukującej – w dosłownym sensie – swego miejsca na ziemi ma dramatyczny wymiar. Fizyczne ocalenie nie może być jednak powrotem do normalności. Trwożliwe wyjście na świat z kryjówki, którą stał się śmietnik, prowadzi do zrujnowanego, spustoszonego mieszkania. Wędrownka po nim jest bolesna, bo świeże jeszcze ślady życia krzyżują się ze znakami zagłady. Trzeba gdzieś szukać pomocy, Mirka nie zna w świecie zewnętrznym nikogo.

Kolejne próby przez nią podejmowane oddają stan ducha uciekinierki – od nadziei i wiary, poprzez zwątpienie, poczucie osaczenia, gęstniejący strach, na rozpacz kończą. Jednocześnie to poszukiwanie schronienia przez żydowską dziewczynkę, obrazuje sytuację polskiej społeczności i ujawnia różne ludzkie postawy. Pojawienie się Mirki jest źródłem nieuchwytnego zażenowania, a później po prostu kłopotów.

Widzimy, jak potencjalni opiekunowie Mirki przekazują ją sobie z rąk do rąk. Są to przyjazne dłonie, ale trwałego oparcia dać nie chcą, bo nie bardzo mogą. Rzecz rozgrywa się na cienkiej granicy między solidarnością a heroizmem. Solidarność rodzi się spontanicznie, ale na bohaterstwo stać tylko niewielu.

„Joanna” film polski z 2010 roku w reżyserii Feliksa Falka.

Kraków, lata okupacji hitlerowskiej, Joanna Kurska pracuje jako kelnerka w restauracji. Pewnego dnia niemieccy żołnierze urządzają w okolicy łapankę. Na szczęście Joannie udaje się uciec, podobnie jak małej Róży, żydowskiej dziewczynce, którą matka tuż przed łapanką wysłała do kościoła. Do tego samego kościoła często zachodzi Joanna.

Kiedy nazajutrz po niemieckiej łapance Joanna jak zazwyczaj modli się w kościele, ku swemu zdumieniu znajduje śpiącą pod ławką małą Różę. Jeden rzut oka i Joanna już wie, że mała jest Żydówką i jeśli nikt jej nie pomoże wkrótce zginie. Niewiele myśląc kobieta postanawia ukryć ją w swoim mieszkaniu.

Zagłada jest w „Joannie” pokazana z „aryjskiej” strony, siłą rzeczy ograniczonej, perspektywy. Nie dlatego, że Polacy, odgrodzieni murem getta od Żydów, nie mogą bezpośrednio obserwować, co się z nimi dzieje.

Te dwa światy były odrębne już wcześniej i żadna ze stron nie próbowała przekroczyć niewidzialnej granicy. Tytułowa bohaterka także by tego sama z siebie nie zrobiła, gdyby nie zdecydował przypadek. Joanna, niespodziewanie dla samej siebie, okazuje się jedną z tysięcy Sprawiedliwych ryzykując życie w imię ratowania zagrożonego życia.

„Ida” film polski z 2013 roku w reżyserii Pawła Pawlikowskiego.

Akcja filmu ma miejsce w latach 60-tych. Anna, sierota wychowywana w klasztorze, postanawia złożyć śluby zakonne. Zanim to nastąpi, musi jednak spotkać się z nigdy nie widzianą ciotką Wandą. Od krewnej dowiaduje się, że nazywa się Ida i jest Żydówką, a jej rodzice zostali zamordowani w trakcie wojny.

Kobiety ruszają w poszukiwaniu grobu swoich bliskich, a wspólna podróż dla obu staje się punktem zwrotnym. Styl życia Wandy w połączeniu z wiadomością o żydowskim pochodzeniu sprawiają, że Anna zaczyna wątpić w swoje powołanie. Jej ciotka musi się za to zmierzyć z demonami przeszłości.

Film w niezwykle wiarygodny i plastyczny sposób ukazuje dylematy lat po II wojnie światowej, ale bez narzucania jedynej właściwej interpretacji. Pozwala widzowi samodzielnie ocenić poszczególnych bohaterów, a tym samym odnieść się do życiowych wyborów bez jakiegokolwiek dysonansu.

„Ida”, film Pawła Pawlikowskiego, już po pierwszych pokazach został okrzyknięty arcydziełem. Zdominował festiwal filmowy w Gdyni, zdobył statuetkę w Toronto i wiele innych, a przede wszystkim zdobył Oscara za najlepszy film nieangielskojęzyczny.

Tuż po kinowej premierze rozpoczęły się jednak dyskusje. Czy nie dosyć już kinowych rozliczeń z przeszłością, udziałem Polaków w Holokauście? Odpowiedź jest prosta. Jeśli mają powstawać filmy takie jak „Ida”, to tej tematyki nigdy nie będzie za dużo. „Ida” jest stosunkowo krótka – trwa 80 minut, warto jednak poświęcić trochę czasu

na jej zobaczenie i przemyślenie, bo dzieła tak subtelne oraz poruszające nie zdarzają się często.

„Sprawiedliwy” film polski z 2015 roku w reżyserii Michała Szczęrbica.

Lata 60-te XX wieku. Żydówka Hanna przyjeżdża do Polski, by odbyć podróż śladami swej przeszłości. Ocalona jako dziecko przez polską rodzinę, wraca do kraju, chcąc przekonać swoich wybawców do przyjęcia medalu Sprawiedliwy wśród Narodów Świata.

Polska rodzina medalu przyjąć nie chce. Zaangażowani w walkę z okupantem Polacy uważają, że nie powinni być nagradzani za wykonywanie ludzkiego obowiązku. Hanna szuka też swojego przyjaciela z dzieciństwa, miejscowego dziwaka Pajtko, który własnym ciałem chronił żydowską sąsiadkę przed Niemcami.

To opowieść zarówno o czystym, nieskazitelnym bohaterstwie „wiejskich prostaczków” jak Pajtek, jak i świadomym i podbudowanym głęboką etyką bohaterstwie polskich elit. Reżyser jasno rysuje bohaterstwo polskiego Kościoła, który robił wszystko by móc ukryć w swoich murach jak największą liczbę Żydów.

Widzimy tu również polskich szmalcowników, którzy za swoje czyny są eliminowani przez oddział AK kierowany przez sierżanta Twardego. Mieszanie się postaw, przekonañ i poziomu wiedzy znajduje odzwierciedlenie w rozmowach i zachowaniu względem porzuconej małej Żydówki.

24 marca obchodzimy Narodowy Dzień Pamięci Polaków ratujących Żydów pod okupacją niemiecką. Wybór daty nawiązuje do dnia, w którym Niemcy w 1944 r. zamordowali w Markowej rodzinę Ulmów: Józefa i Wiktorię oraz ich dzieci, wraz z ukrywającymi się u nich Żydami. Polacy, ale także przedstawiciele innych krajów, którzy w czasie okupacji niemieckiej ratowali Żydów, otrzymują odznaczenie honorowe przyznawane od 1963 r. przez izraelski Instytut Yad Vashem (hebr. „Miejsce i imię”) – Instytut Męczenników i Bohaterów.

Sprawiedliwymi wśród Narodów Świata są osoby nieżydowskiego pochodzenia, które podczas II wojny światowej okazały Żydom bezinteresowną pomoc. Na swojej stronie internetowej Yad Vashem podaje, że do 1 stycznia 2019 r. wyróżnił 27 362

bohaterów, w tym 6 992 Polaków, którzy tworzą największą grupę Sprawiedliwych spośród obywateli 51 krajów świata.

Bibliografia :

Bereś W., Burnetko K., Marek Edelman : Bóg śpi, Warszawa : Wielka Litera, 2020.

Danielewicz M., Ford. Reżyser, Warszawa : Wydawnictwo Krytyki Politycznej, 2019.

Preizner J., Gefilte film II : wątki żydowskie w kinie, Kraków : Wydawnictwo Austeria, 2009.

Różewicz St., Był, minęło..., Warszawa : Iskry, 2012.

Szuchta R., Trojański P., Jak uczyć o Holokauście , Warszawa : ORE, 2012.

www.filmpolski.pl

www.filmweb.pl

Muzea literackie w Polsce: materiały pomocnicze dla nauczycieli języka polskiego

Małgorzata Potępa

Muzea literackie w Polsce (tutaj wstępne informacje o wybranych placówkach) mają ciekawe zbiory, multimedialną oprawę ekspozycji, ofertę edukacyjną skierowaną do wszystkich typów szkół. Usytuowane (często) w miejscach związanych z biografią pisarzy w interesujący sposób przedstawiają ich życie osobiste, dorobek literacki, realia epoki. Inspirują i uzupełniają szkolną edukację polonistyczną.

Muzeum Władysława Broniewskiego (Oddział Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie)

Adres: ul. Jarosława Dąbrowskiego 51, Warszawa. Mieści się w domu, w którym Władysław Broniewski spędził ostatnie dziewięć lat życia. Zbiory: rękopisy, korespondencja, pierwodruki wierszy w prasie i pierwsze wydania książkowe, taśmy magnetofonowe z recytacjami poety (na podst.):

<http://muzeumliteratury.pl/author/muzeumbroniewskiego/>

Muzeum Józefa Czechowicza (Oddział Muzeum Lubelskiego w Lublinie)

Adres: ul. Złota 3, Lublin. Zbiory: rękopisy poety, autografy utworów literackich, listy do rodziny i przyjaciół, zdjęcia, dokumenty, ok. 50 woluminów z jego prywatnego księgozbioru, materiały innych pisarzy związanych z Lubelszczyzną oraz dokumenty dotyczące życia literackiego na tym terenie (na podst.):

http://muzeumlubelskie.pl/Oddzial_Literacki_im_Jozefa_Czechowicza-1-308-36.html

Muzeum Marii Dąbrowskiej (Oddział Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie)

Adres tymczasowy: ul. Progi 1, m. 13. Mieści się w mieszkaniu, w którym Maria Dąbrowska przeżyła 37 lat i napisała większość swoich dzieł, w tym powieść „Noce i dnie”. Zbiory: utwory literackie, publicystyka, prace plastyczne, księgozbiór pisarki (na podst.):

<http://muzeumliteratury.pl/author/muzeumdabrowskiej/>

Dworek Marii Dąbrowskiej w Russowie (Oddział Muzeum Okręgowego Ziemi Kaliskiej)

Adres: Russów 49, Żelazków. Rodzinny dworek Marii Dąbrowskiej. Zbiory: rękopisy, fotografie, pamiątki osobiste (na podst.):

<https://www.muzeumwkaliszu.pl/dworek-marii-dabrowskiej-w-russowie.html>

Muzeum Arkadego Fiedlera w Puszczykowie

Adres: ul Słowackiego 1, Puszczykowo. Mieści się w starym domu rodziny Fiedlerów w Puszczykowie pod Poznaniem. Zbiory: przedmioty (z Ameryki Północnej i Południowej, Afryki i Azji) przywiezione z podróży przez pisarza i jego synów, eksponaty reprezentujące faunę odległych kontynentów, zbiór książek Arkadego Fiedlera - wydania 32 tytułów w 23 językach. W parku muzealnym znajdują się wierne kopie pomników dawnych kultur (na podst.):

<http://www.fiedler.pl/>

Muzeum Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego w Praniu (Oddział Muzeum Okręgowego w Suwałkach)

Adres: Pranie 1, Ruciane-Nida. Leśniczówka Pranie położona w Puszczy Piskiej tuż nad jeziorem Nidzkim. Powstały tu m. in. utwory: "Kronika Olsztyńska", "Niobe", "Wit Stwosz". Zbiory: pamiątki po poecie, zdjęcia, rękopisy, rysunki oraz czasopisma,

do których pisywał. Przy leśniczówce znakowane szlaki turystyczno-spacerowe (na podst.):

http://lesniczowkapranie.art.pl/site/?page_id=5

Muzeum Witolda Gombrowicza we Wsoli (Oddział Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie)

Adres: Wsola, ul. W. Gombrowicza 1, Jedlińsk. Mieści się w zabytkowym pałacu we Wsoli. W. Gombrowicz pisał tu „Pamiętnik z okresu dojrzewania” oraz fragmenty „Ferdynand”. Ekspozycja stała „JA, Gombrowicz” odwołuje się do biografii pisarza. Na wystawie m. in. pamiątki: walizka, która towarzyszyła mu przez 30 lat emigracji, maszyna do pisania, pióro, okulary (na podst.):

<http://muzeumliteratury.pl/author/muzeumgombrowicza/>

Muzeum im. Anny i Jarosława Iwaszkiewiczów w Stawisku

Adres: ul. Gołębia 1, Podkowa Leśna. Stawisko: zbiory XIX i XX-wiecznego malarstwa i innych dzieł sztuki, w nienaruszonym stanie: gabinet pisarza (biurko, cenny księgozbiór), biblioteka, sypialnia, pokój gościnny. W latach 30 XX w. ośrodek literacko-artystyczny, w okresie II wojny światowej schronienie dla wielu twórców (na podst.):

<http://www.stawisko.pl/>

Muzeum Jana Kasprowicza na Harendzie

Adres: ul. Harenda 12a, Zakopane. Willa „Harenda” – dom Jana Kasprowicza: jadalnia, salonik, sypialnia, pamiątki po poecie i jego rodzinie, meble, obrazy, portrety pisarza i jego żony, książki, fotografie, galeria obrazów malarza Władysława Jarockiego, zięcia Kasprowicza. Obok willi, wśród drzew, stoi granitowe mauzoleum Jana Kasprowicza i jego żony Marii (na podst.):

<http://harenda.com.pl/muzeum,historia>

Kwartalnik RZPWE

Muzeum im. Jana Kasprowicza w Inowrocławiu

Adres: ul. Solankowa 33, Inowrocław. Wystawy stałe: "Jan Kasprowicz - życie i twórczość", "Młodopolska legenda Stanisława Przybyszewskiego" (na podst.):

<http://www.mjkinowroclaw.ecom.net.pl/>

Muzeum Jana Kochanowskiego w Czarnolesie (Oddział Muzeum im. Jacka Malczewskiego w Radomiu)

Adres: Czarnolas 36, Policzna. Od połowy XV wieku własność rodu Kochanowskich, miejsce stałego pobytu i pracy twórczej poety. Zbiory: wiele wydań jego dzieł, opracowania na temat biografii i twórczości, dzieła sztuki, które są mu poświęcone. Na terenie posiadłości znajduje się park ze stawami oraz neogotycką kaplicą z grobowcami Jabłonowskich i Lubomirskich (na podst.):

<https://www.cyfrowyczarnolas.pl/>

Muzeum im. Marii Konopnickiej (Oddział Muzeum Okręgowego w Suwałkach)

Adres: ul. T. Kościuszki 31, Suwałki. Dom, w którym przyszła na świat M. Konopnicka. Wystawa czasowa (trwają prace związane z ekspozycją stałą) o życiu i twórczości pisarki (dom rodzinny i rodzina, lata spędzone w Suwałkach, debiut i dalsza praca literacka), (na podst.):

<http://mk.muzeum.suwalki.pl/>

Muzeum Marii Konopnickiej w Żarnowcu

Adres: Konopnickiej 133, Jedlicze. Wystawa stała "Maria Konopnicka - poetka, podróżniczka, Europejka". Zbiory: listy, pierwodruki i rękopisy utworów M. Konopnickiej, oryginalne komplety ilustracji (znanych polskich artystów) do jej dzieł, korespondencja innych pisarzy np. J. I. Kraszewskiego, S. Przybyszewskiego, S. Żeromskiego, kolekcja kałamarzy (jedna z największych w Polsce) i przyborów do pisania z XIX i początku XX w. (na podst.):

<http://www.muzeumzarnowiec.pl/>

Muzeum Zofii Kossak-Szatkowskiej w Górkach Wielkich (Oddział Muzeum Śląska Cieszyńskiego w Cieszynie)

Adres: Stary Dwór 2, Górki Wielkie. Muzeum mieści się w tzw. domku ogrodnika. Składają się na niego pomieszczenia (z wyposażeniem), w których żyła i pracowała pisarka (m. in. gabinet, z biurkiem i maszyną do pisania, jadalnia, kuchnia). Zbiory: korespondencja, rękopisy, maszynopisy, pamiątki po Zofii Kossak-Szatkowskiej (na podst.):

<http://www.muzeumkossak.pl/>

Muzeum Józefa Ignacego Kraszewskiego w Romanowie

Adres: Romanów, Sosnówka. Muzeum mieści się we dworze, w którym (u dziadków ze strony matki) wychowywał się J. I. Kraszewski (zachował się też park z przełomu XVII i XVIII wieku). Zbiory: książkowe edycje dzieł pisarza, kolekcja dziewiętnastowiecznych czasopism, do których pisywał, rękopisy (wśród nich rękopis powieści „Starosta warszawski” oraz dziennik podróży do Odessy z 1843 roku z interesującym szkicownikiem), jego prace plastyczne, portrety, fotografie pisarza i rodziny, pamiątki osobiste. Ekspozycja stała ukazuje dokonania literackie J. I. Kraszewskiego oraz jego zainteresowania malarstwem, muzyką, historią, kolekcjonerstwem itd. (na podst.):

<http://www.muzeumkraszewskiego.pl/>

Muzeum Kornela Makuszyńskiego (Filia Muzeum Tatrzańskiego)

Adres: ul. Tetmajera 15, Zakopane. Willa „Opolanka”, cztery pokoje dawnego mieszkania państwa Makuszyńskich (obrazy i rzeźby znanych polskich artystów, zabytkowe meble, dzieła sztuki użytkowej). Zbiory muzeum: kolejne wydania utworów pisarza, rękopisy, listy od literatów i czytelników, fotografie, projekty ilustracji do książek K. Makuszyńskiego (na podst.):

<http://muzeumtatrzańskie.pl/?venue=muzeum-kornelm-akuszynskiego>

Muzeum Pana Tadeusza

Adres: Kamienica Pod Żółtym Słońcem, Rynek 6, Wrocław. Muzeum Pana Tadeusza to najnowsza część Ossolineum . Wystawa stała :„Rękopis Pana Tadeusza”, geneza i recepcja dzieła, jedyny rękopis utworu, manuskrypty, grafiki, obrazy, rzeźby i przedmioty codziennego użytku (na podst.):

<https://muzeumpanatadeusza.ossolineum.pl/>

Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie

Adres (siedziba główna): Rynek Starego Miasta 20, Warszawa. Zakres gromadzonych zbiorów: literatura romantyzmu (szczególnie twórczość A. Mickiewicza), literatura Młodej Polski, dwudziestolecie międzywojenne, współczesna literatura krajowa i emigracyjna. Zbiory muzeum: książki, czasopisma, rękopisy i maszynopisy dzieł, korespondencja, dokumenty pisarzy polskich XIX I XX w., ikonografia literacka (fotografie, pocztówki dot. pisarzy, ilustracje do ich twórczości), zbiory sztuki, w tym ikonografia związana z A. Mickiewiczem, romantyzmem, Młodą Polską, największa na świecie kolekcja prac plastycznych Brunona Schulza, nagrania dźwiękowe i audiowizualne (w tym wypowiedzi S. Żeromskiego i M. Dąbrowskiej).

„Adam Mickiewicz 1798 – 1855” - stała ekspozycja: postać poety, jego środowisko i rodzina (fotografie i portrety rodzinne, kufer podróżny, meble z paryskiego gabinetu), działalność polityczna i twórczość literacka (rękopisy, w tym autograf "Grażyny", pierwodruki utworów), (na podst.):

<http://muzeumliteratury.pl/o-muzeum/>

Muzeum im. Zofii i Wacława Nałkowskich

Adres: ul. W. Nałkowskiego 17, Wołomin. Muzeum poświęcone Wacławowi Nałkowskiemu (geografowi, pedagogowi i jego córce Zofii)."Dom nad łąkami" to posiadłość rodziny Nałkowskich (spełniał rolę salonu literackiego). Ekspozycja: fotografie, księgozbiór, pamiątki rodzinne. Poszczególne pomieszczenia prezentują kolejne okresy życia i twórczości oraz działalności społecznej pisarki (na podst.):

<http://www.muzeumnalkowskich.pl/>

Dworek Wincentego Pola (Filia Muzeum Lubelskiego w Lublinie)

Adres: ul. Kalinowszczyzna 13, Lublin. Zbiory: korespondencja i rękopisy utworów poety, dokumenty rodziny Polów, pocztówki związane z miejscami wędrówek W. Pola, XIX -e edycje jego dzieł. Wystawa stała: biografia Wincentego Pola, jego podróże, prace badawcze, twórczość literacka (na podst.):

https://www.muzeumlubelskie.pl/Dworek_Wincentego_Pola-1-251-38.html

Dom Poezji - Muzeum Haliny Poświatowskiej (Oddział Muzeum Częstochowskiego)

Adres: ul. Jasnogórska 23, Częstochowa. Budynek, w którym po wojnie zamieszkała rodzina Mygów, sale zielone (twórczość H. Poświatowskiej), sala czerwona - życie prywatne. W muzeum prezentowane są nieliczne pamiątki po poetce, w tym maszyna do pisania, którą przywiozła z USA, dokumenty, listy, książki, plansze z wierszami, fotografie H. Poświatowskiej w dużym powiększeniu i nagrania jej głosu (na podst.):

<http://dompoezji.muzeumczestochowa.pl/>

Muzeum Bolesława Prusa w Nałęczowie (Filia Muzeum Lubelskiego w Lublinie)

Adres: ul. S. A. Poniatowskiego 39, Nałęczów. Zbiory: fotografie pisarza i jego rodziny (w tym zdjęcia wykonane przez B. Prusa w Nałęczowie), korespondencja, autografy notatek, artykułów, pierwodruki utworów, barwne ilustracje Edwarda Okunia do powieści „Faraon”, materiały dokumentujące związki pisarza z Nałęczowem i Ziemią Lubelską (na podst.):

https://www.muzeumlubelskie.pl/Muzeum_Boleslawa_Prusa_w_Naleczowie-1-261-40.html

Muzeum Mikołaja Reja w Nagłowicach

Adres: ul. Kacpra Walewskiego 7, Nagłowice. Muzeum mieści się w klasycystycznym dworku Walewskich, otoczonym parkiem w stylu angielskim (z sędziwymi dębami posadzonymi, według tradycji, przez Mikołaja Reja). Wystawa przedstawia biografię i twórczość pisarza (na drzeworytach fragmenty jego dzieł, kopie rękopisów), (na podst.):

<http://naglowice.pl/muzeum>

Muzeum Romantyzmu w Opinogórze

Adres: ul. Zygmunta Krasińskiego 9, Opinogóra. Kilka obiektów usytuowanych na terenie 22-hektarowego parku krajobrazowego w stylu angielskim, w tym neogotycki pałacyk z XIX (ekspozycja poświęcona Z. Krasińskiemu). W muzeum gromadzone są pamiątki po rodzinie Krasińskich, ze szczególnym uwzględnieniem pisarza Zygmunta Krasińskiego (wczesne wydania jego utworów i korespondencja, portret malowany przez jego żonę Elizę (Elżbietę) z Branickich Krasińską) oraz pamiątki epoki napoleońskiej (na podst.):

<http://muzeumromantyzmu.pl/>

Pałacyk Henryka Sienkiewicza w Oblęgorku (Oddział Muzeum Narodowego w Kielcach)

Adres: ul. Aleja Lipowa 24, Strawczyn. Salon, jadalnia, sypialnia, gabinet pisarza z oryginalnymi meblami (z dębowym biurkiem, przy którym powstawała powieść "W pustyni i w puszczy"), pamiątki osobiste, przedmioty подарowane H. Sienkiewiczowi. Multimedialna wystawa biograficzno-literacka: tłumaczenia jego powieści na różne (w tym egzotyczne języki), pozaliteracka działalność noblisty, podróże itd. (na podst.):

<https://mнки.pl/sienkiewicz/>

Muzeum Literackie Henryka Sienkiewicza

Adres: Stary Rynek 84, Poznań. Ekspozycja obejmuje meble z epoki, dzieła sztuki oraz unikatowe pamiątki po pisarzu (np. replikę medalu Nagrody Nobla z 1905 r),

rękopisy utworów, m. in. fragment "Potopu", projekty scenografii do filmu "W pustyni i w puszczy" z 1973 r. autorstwa Wiesława Śniadeckiego, czasopisma z pierwodrukami prasowymi, pierwsze wydania dzieł i przekłady na języki obce (w tym egzotyczne), (na podst.):

<http://www.bracz.edu.pl/muzea/muzeum-literackie-henryka-sienkiewicza/>

Muzeum Henryka Sienkiewicza w Woli Okrzejskiej

Adres: Wola Okrzejska 105, Wola Okrzejska. Zbiory: pamiątki po H. Sienkiewiczu (m. in. bogaty zbiór fotografii rodzinnych), księgozbiór zawierający wiele pierwszych wydań jego powieści oraz tłumaczenia na kilkadziesiąt języków, dzieła malarskie przedstawiające postać pisarza i bohaterów jego utworów (na podst.):

<http://muzeumhs.pl/>

Muzeum Andrzej Struga w Warszawie (Oddział Muzeum Literackiego im. Adama Mickiewicza w Warszawie)

Adres: Al. Niepodległości 210 m. 10, Warszawa. Przedwojenne mieszkanie Andrzeja Struga (ekspozycja: twórczość literacka, publicystyka, udział w życiu politycznym i społecznym). Wystawa stała: Miraże i rzeczywistość. Proza polskiego międzywojnia (na podst.):

<http://muzeumliteratury.pl/author/muzeumstruga/>

Rydlówka (Oddział Muzeum Historycznego Miasta Krakowa)

Adres: ul. W. Tetmajera 28, Kraków. Zabytkowy dworek, znajdujący się w Krakowie, w Bronowicach Małych, siedziba rodziny Rydlów. Miejsce związane z malarstwem, literaturą, teatrem Młodej Polski. 20 listopada 1900 roku odbyło się w nim wesele poety Lucjana Rydla z Jadwigą Mikołajczykówną (uwiecznione przez S. Wyspiańskiego w "Weselu"), (na podst.):

<https://www.muzeumkrakowa.pl/oddzialy/rydlowka>

Muzeum Lat Szkolnych Stefana Żeromskiego (Oddział Muzeum Narodowego w Kielcach)

Adres: ul. Jana Pawła II 5, Kielce. Ekspozycje związane z dzieciństwem S. Żeromskiego i osobami mu najbliższymi (fotografie, dokumenty, pamiątki po rodzicach), materiały dokumentujące lata nauki w Męskim Gimnazjum Rządowym (aranżacja sali lekcyjnej, fotografie szkolnych kolegów, świadectwa szkolne pisarza, rekwizyty z filmu "Syzyfowe prace", aranżacja stacji uczniowskiej), materiały dotyczące twórczości literackiej (korespondencja, płyta gramofonowa z 1924 roku z nagraniem głosem pisarza, część rękopisu "Wiernej rzeki"), (na podst.):

<https://mki.pl/zeromski/>

Muzeum Stefana Żeromskiego w Nałęczowie (Filia Muzeum Lubelskiego w Lublinie)

Adres: ul. S. Żeromskiego 8, Nałęczów. Muzeum biograficzno-literackie w dawnej pracowni Stefana Żeromskiego (autentyczne wyposażenie, bibeloty, fotografie, portrety pisarza, kolekcja listów rodziny Żeromskich), (na podst.):

https://www.muzeumlubelskie.pl/Muzeum_Stefana_Zeromskiego_w_Naleczowie-1-318-39.html

Bibliografia

Książki:

Edukacja muzealna w teorii i praktyce. Na przykładzie muzeów literackich / Iwona Morawska // W: Przestrzenie rzeczywiste i wyobrażone: o roli kulturowego doświadczania przestrzenności: szkice i studia z edukacji polonistycznej / Barbara Myrdzik, Iwona Morawska, Małgorzata Latoch-Zielińska. - Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2016. - S. [407]-415

Henryk Sienkiewicz w szkole, bibliotece i muzeum / pod red. Tadeusza Bujnickiego i Joanny Majchrzyk; Wydział "Artes Liberales" Uniwersytetu Warszawskiego. - Warszawa: DiG", 2015. -396 s.: il. - (Sienkiewicz - Nowe Odczytania , 3)

Lekcje polskiego w muzeum / Anna Stodolna-Rybczyńska. - Wrocław: Dolnośląski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, 2001. - 52 s., [7] k. tabl. kolor.: il. - (Małe Formy Metodyczne. Język Polski, Sztuka 2)

Muzea literackie w edukacji kulturowej młodego pokolenia / Iwona Morawska // W: Muzea literackie: historia, edukacja, perspektywy / pod red. Grzegorza Żuka i Ewy Łoś. - Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, cop. 2012. - S. [13]-23

Muzeum Stefana Żeromskiego w Nałęczowie / Maria Mironowicz-Panek // W: Muzea literackie: historia, edukacja, perspektywy / pod red. Grzegorza Żuka i Ewy Łoś. - Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, cop. 2012. - S. [109]-129

Polski z Żeromskim / [aut. Magdalena Kowalska, Sylwia Zacharz]. - Kielce: Muzeum Narodowe, 2014. - 60 s.: il. (kolor.). - (Dowiedz się więcej - rozwijanie kompetencji poprzez edukację muzealną)

Polskie muzea literackie: przewodnik / [oprac. i red. Wiesława Kordaczuk, Lidia Ujazdowska; przy współpr. Anny Szczepanek, Małgorzaty Wichowskiej, Joanny Pogorzelskiej]. - Wyd. 2, popr. i uzup. - Warszawa: Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza, cop. 2011. - 229, [1] s.: il. kolor.

Artykuły z czasopism:

Muzea jako pozaliterackie teksty kultury w pracy nauczyciela polonisty / Maria Pilek // Acta Universitatis Lodzensis. Folia Litteraria Polonica. - [Z.] 7 t. 2 (2005), s. 181-195

Muzeum biograficzne jako przestrzeń edukacyjna / Agnieszka Ogonowska // Ruch Literacki. - 2010, nr 3, s.[335]-346

Rola muzeów literackich w edukacji polonistycznej / Sylwia Gierczak // Język Polski w Szkole Podstawowej. - 2017/2018, nr 3, s. 103-108

* Konspekt lekcji języka polskiego poprzedzonej wizytą uczniów w Muzeum Bolesława Prusa w Nałęczowie

Stefan Żeromski zaprasza!: Wizyta w muzeum / Sylwia Zacharz // Język Polski w Liceum. - 2005/2006, nr 4, s. 98-100

* Temat: Wątki kieleckie w twórczości Stefana Żeromskiego

Wśród totemów, motyli i posągów: z wizytą u Arkadego Fiedlera / Wilhelm Karud // Poznaj swój kraj. - 2007, nr 1/3, s. 32-33

Wychodzimy do muzeum: przygotowanie do obejrzenia kolekcji grafiki i rysunku Józefa Ignacego Kraszewskiego / Ewa Kawończyk // Biblioteka - Centrum Informacji. - 2010, [nr] 3, s. 21-22

* Konspekt lekcji o kulturze dla uczniów klasy I technikum.

Karta Rowerowa — ważne informacje

Wiesław Bartoszek

Zgodnie z artykułem 96 Kodeksu Drogowego osoby poniżej 18 roku życia mogą kierować rowerem jedynie posiadając kartę rowerową. Osoby powyżej 10 roku życia (i poniżej 18) otrzymują kartę rowerową od dyrektora szkoły po wykazaniu się niezbędnymi kwalifikacjami.

Aby zdobyć kartę rowerową osoba niepełnoletnia musi:

- Zdobyć odpowiednią wiedzę
- Zdać egzamin teoretyczny w formie testu pisemnego
- Zdać egzamin praktyczny polegający na przejeździe na rowerze wyznaczonej trasy zgodnie z zasadami ruchu drogowego
- Uzyskać pisemną zgodę rodziców
- Mieć ukończone 10 lat

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA TRANSPORTU, BUDOWNICTWA I GOSPODARKI MORSKIEJ z dnia 12 kwietnia 2013 r. w sprawie uzyskiwania karty rowerowej (Dz.U.2013.512 z dnia 29 kwietnia 2013 r.)

§21.

1. Egzamin dla uczniów szkoły podstawowej składa się z części:

- a. teoretycznej – uwzględniającej treści, o których mowa w art. 41 ust. 1 ustawy;
- b. praktycznej – przeprowadzonej w miejscu wyznaczonym przez dyrektora szkoły podstawowej, umożliwiającym sprawdzenie niezbędnych umiejętności praktycznych.

2. Egzamin dla uczniów szkoły podstawowej przeprowadza się w terminie wyznaczonym przez dyrektora szkoły podstawowej, który określa formę części teoretycznej oraz czas trwania części teoretycznej i części praktycznej egzaminu.

3. Wynik części teoretycznej egzaminu dla uczniów szkoły podstawowej uznaje się za pozytywny, jeżeli osoba zdająca egzamin uzyskała co najmniej 80% punktów możliwych do uzyskania.
4. Wynik części praktycznej egzaminu dla uczniów szkoły podstawowej uznaje się za pozytywny, jeżeli osoba zdająca egzamin prawidłowo wykonała co najmniej 90% manewrów i nie stwarza zagrożenia dla ruchu drogowego
5. Przepisy § 15 ust. 1–3 oraz § 18–20 stosuje się odpowiednio.

§22. Po uzyskaniu pozytywnego wyniku egzaminu wydaje się kartę rowerową, której wzór jest określony w załączniku nr 2 do rozporządzenia.

Egzamin praktyczny na Kartę Rowerową może wyglądać następująco:

1. Wsiadanie na rower w ruchu na odcinku 1–3 m
2. Zatrzymanie się przed linią i ponowne ruszenie z miejsca
3. Skręcanie w lewo z wyciągniętą ręką
4. Jazda między dwoma liniami 5 m dł. odstęp 25 cm.
5. Jazda między dwoma liniami z jedną ręką na kierownicy
6. Slalom
7. Skręcanie w prawo z wyciągniętą ręką
8. Jazda wzdłuż linii z patrzeniem na przemian w prawo i w lewo
9. Jazda wzdłuż linii z patrzeniem na przemian w lewo i do tyłu
10. Zatrzymanie się w oznaczonym miejscu
11. Szybkie zatrzymanie się na sygnał gwizdka

Obowiązkowe wyposażenie roweru

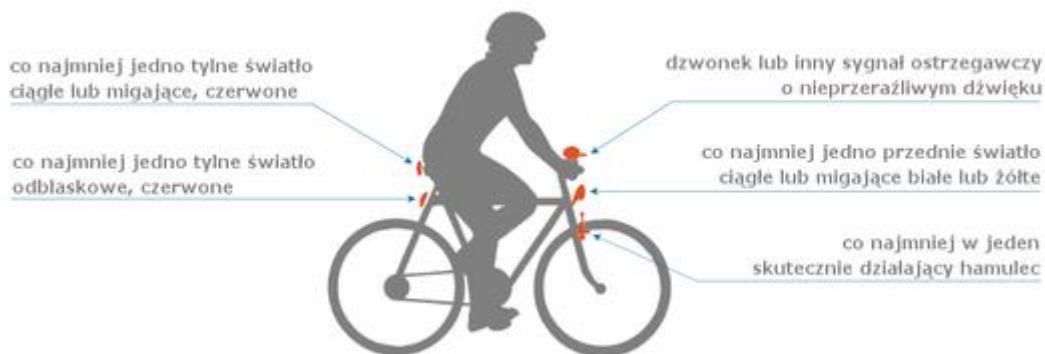
Zgodnie z „Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury w sprawie warunków technicznych pojazdów oraz zakresu ich niezbędnego wyposażenia” (zaktualizowanym w październiku 2012 roku) każdy rower musi być wyposażony w:

- co najmniej jedno światło przednie białe lub żółte świecące ciągłym lub migającym (od 2012 roku) światłem – czyli np.: lampka przednia na baterie, akumulatory lub dynamo,

Kwartalnik RZPWE

- co najmniej jedno światło tylne czerwone, odblaskowe,
- co najmniej jedno światło tylne świecące ciąglem lub migającym (od 2002 roku) światłem,
- co najmniej w jeden skutecznie działający hamulec,
- dzwonek lub inny sygnał ostrzegawczy o nieprzeźliwym dźwięku,
- kierunkowskazy – tylko w przypadku kiedy konstrukcja roweru lub wózka rowerowego uniemożliwia sygnalizowanie zamiaru skrętu ręką.

Oświetlenie

Od 8 października 2013 roku nie musimy mieć zamontowanych świateł na rowerze wtedy, gdy nie jest ono wymagane – czyli np. w dzień. Możemy więc lampki posiadać np.: w kieszeni lub w plecaku albo nawet w domu – jeśli nie zamierzamy jeździć po zmroku.

UWAGA! nie dotyczy to odblasku tylnego o barwie czerwonej, który musi być zamontowany na stałe.

Dodatkowo rower może (ale nie musi) być wyposażony w:

- światła odblaskowe umieszczone na pedałach (barwy żółtej samochodowej),
- światło odblaskowe barwy białej z przodu roweru
- dowolną ilość odblasków na kołach – ale co najmniej po jednym na każdym kole (barwy żółtej samochodowej)
- pasek odblaskowy na oponie lub kole.

Długość roweru razem z przyczepą nie może przekraczać 4 m.

Wszystkie światła na rowerze muszą spełniać następujące warunki:

- oświetlenie pozycyjne (lampki) przednie oraz tylne może być ciągłe lub migające
- zarówno światła jak i odbłaski oświetlone światłem drogowym innego pojazdu powinny być widoczne w nocy przy dobrej przejrzystości powietrza z odległości co najmniej 150 m.
- oświetlenie pozycyjne może być zdemontowane, jeżeli nie ma obowiązku jego użycia (czyli w dzień i w warunkach dobrej przejrzystości powietrza)

Jazda rowerem obok siebie

W 2011 roku w życie weszły zmiany w Kodeksie Drogowym, które pozwalają na jazdę rowerzystów obok siebie – jednak pod pewnym warunkiem.

Jazda rowerzystów parami jest możliwa gdy nie przeszkadza to innym użytkownikom drogi. Co to oznacza, że rower nie przeszkadza innym użytkownikom drogi? Tego ustawodawca nie zdefiniował. Można się tylko domyślać, że możemy jechać parami po drogach mało uczęszczanych, gdzie ruch jest niewielki i samochód bez hamowania może wyprzedzić parę rowerzystów.

Pamiętajmy! Na ruchliwej drodze, czy też na jezdni w mieście jazda na rowerze obok siebie może zostać zakwalifikowana przez policję jako wykroczenie.

Podstawa prawna — Prawo o Ruchu Drogowym

Art. 33.

3a. Dopuszcza się wyjątkowo jazdę po jezdni kierującego rowerem obok innego roweru lub motoroweru, jeżeli nie utrudnia to poruszania się innym uczestnikom ruchu albo w inny sposób nie zagraża bezpieczeństwu ruchu drogowego.

Wyprzedzanie rowerem z prawej strony

Od nowelizacji Kodeksu Drogowego w 2011 roku rowerzysta ma prawo wyprzedzać inne pojazdy z prawej strony.

Do 2011 roku kierujący rowerem nie mogli wyprzedzać stojących i wolno jadących samochodów w korku. Obecnie jest to możliwe. Pamiętajmy jednak, że i w tym przypadku obowiązują nas pewne ograniczenia.

Wyprzedzać innych pojazdów nie wolno:

- na skrzyżowaniach
- na przejściach dla pieszych/rowerów
- po prawej stronie pojazdu, jeśli on sygnalizuje skręt w prawo
- po lewej stronie pojazdu, jeśli on sygnalizuje skręt w lewo

Manewr wyprzedzania z prawej jest często mniej bezpieczny od wyprzedzania z lewej. Kierowcy skręcając w prawo często nie sygnalizują tego manewru – mogą nam więc zajechać drogę. Dodatkowym zagrożeniem jest manewr zatrzymania się samochodu przy krawężniku i gwałtowne otwarcie drzwi z prawej, aby pasażer wysiadł. W takiej sytuacji rowerzysta przeżyje bliskie spotkanie z drzwiami.

Prawo o Ruchu Drogowym

Art. 24

6. Kierującemu pojazdem wyprzedzanym zabrania się w czasie wyprzedzania i bezpośrednio po nim zwiększania prędkości. Kierujący pojazdem wolnobieżnym, ciągnikiem rolniczym lub pojazdem bez silnika jest obowiązany zjechać jak najbardziej na prawo w celu ułatwienia wyprzedzania. Przepisu nie stosuje się w przypadku, o którym mowa w ust. 12.

12. Kierujący rowerem może wyprzedzać inne niż rower powoli jadące pojazdy z ich prawej strony

1. Kierujący pojazdem, zbliżając się do przejazdu dla rowerzystów, jest obowiązany zachować szczególną ostrożność i ustąpić pierwszeństwa rowerowi znajdującemu się na przejeździe.

Art. 27.1a. Kierujący pojazdem, który skręca w drogę poprzeczną, jest obowiązany zachować szczególną ostrożność i ustąpić pierwszeństwa rowerzyście jadącemu na wprost po jezdni, pasie ruchu dla rowerów, drodze dla rowerów lub innej części drogi, którą zamierza opuścić.

2. (uchylony).

3. Kierujący pojazdem, przejeżdżając przez drogę dla rowerów poza jezdnią, jest obowiązany ustąpić pierwszeństwa rowerowi.

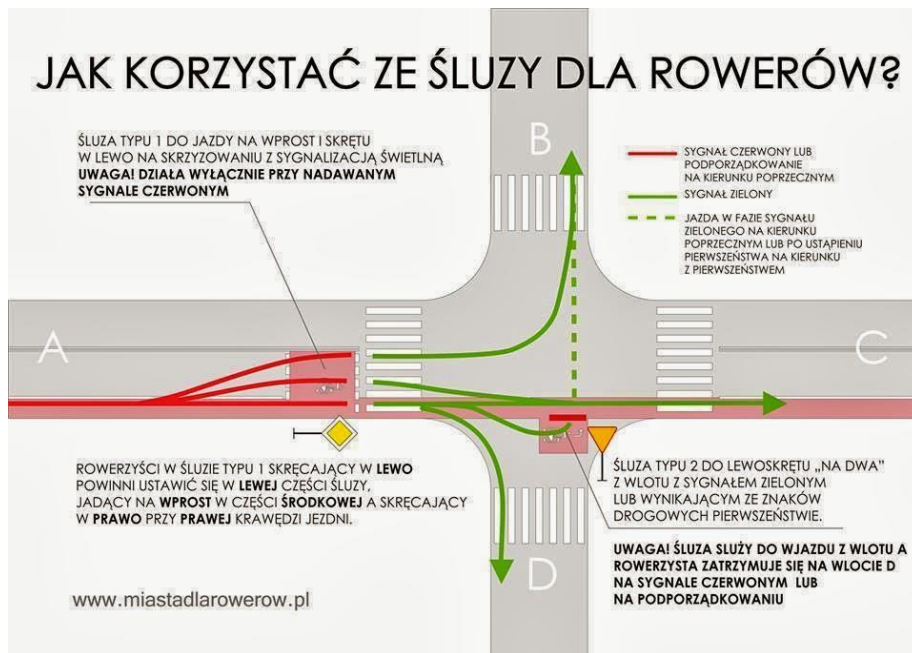
4. Kierującemu pojazdem zabrania się wyprzedzania pojazdu na przejeździe dla rowerzystów i bezpośrednio przed nim, z wyjątkiem przejazdu, na którym ruch jest kierowany.

Jak korzystać ze śluzy dla rowerów

Śluza rowerowa to wydzielona powierzchnia jezdni o szerokości co najmniej jednego pasa ruchu, znajdująca się pomiędzy skrzyżowaniem, a resztą zatrzymujących się pojazdów. Może również występować wydzielony pas dojazdowy dla rowerów.

Przy czerwonym świetle dla danego kierunku jazdy umożliwia rowerzystom zajęcie pozycji bezpośrednio przed samochodami. Poprawia to widoczność rowerzystów, którzy również mogą ruszyć jako pierwsi po zmianie światła na zielone.

Wydzielenie powierzchni jest najczęściej dokonane przez zmianę koloru nawierzchni, najczęściej na czerwony, zielony lub niebieski (w zależności od kraju).

Test na kartę rowerową

Test składa się z 20 pytań jednokrotnego wyboru. Do testu można dołączyć kartę odpowiedzi.

Karta rowerowa

1. Znak ten oznacza:

- a) zakaz wjazdu w obu kierunkach,
- b) zakaz wjazdu pojazdów silnikowych z wyjątkiem motocykli jednośladowych,
- c) wyraża zakaz wjazdu na drogę lub jezdnię od strony jego umieszczenia

2. Znak ten oznacza:

- a) pierwszeństwo na zwężonym odcinku drogi,
- b) pierwszeństwo dla nadjeżdżających z przeciwka,
- c) pierwszeństwo dla wjeżdżających od strony znaku

3. Przejeżdżanie przez przejazd dla rowerzystów oznaczony znakiem:

- a) gwarantuje rowerzyście bezpieczne przejechanie w poprzek drogi,
- b) obliguje rowerzystę do zachowania ostrożności,
- c) zwalnia rowerzystę z zakazu wjeżdżania bezpośrednio przed nadjeżdżającym pojazdem

4. Znak ten oznacza drogę przeznaczoną dla:

- a) rowerów wielośladowych
- b) rowerów jednośladowych
- c) motorowerów

5. Znak ten:

- a) nakazuje jazdę w prawo lub w lewo za znakiem,
- b) nakazuje jazdę tylko w lewo za znakiem,
- c) nakazuje jazdę w prawo lub lewo przed znakiem.

6. Kierującemu rowerem zabrania się wyprzedzania innego rowerzysty jadącego po jezdni:

- a) przy dojeżdżaniu do wierzchołka wzniesienia,

b) na zakręcie oznaczonym znakami ostrzegawczymi,

c) bezpośrednio przed przejściem dla pieszych, z wyjątkiem przejścia, na którym ruch jest kierowany.

7. Kierujący rowerem widząc przed sobą pojazd, który jechał w tym samym kierunku, lecz zatrzymał się w celu ustąpienia pierwszeństwa pieszym:

a) może go ominąć z zachowaniem szczególnej ostrożności,

b) nie może go ominąć,

c) może go ominąć, jeżeli nie jest to pojazd silnikowy.

8. Rower musi być obowiązkowo wyposażony w:

a) migające światło pozycyjne barwy czerwonej umieszczone z tyłu,

b) światło odblaskowe barwy czerwonej w kształcie innym niż trójkąt umieszczone z tyłu,

c) co najmniej dwa skutecznie działające hamulce (ręczny i nożny).

9. Przechodząc przez przejście dla pieszych wyznaczone na drodze o dwóch jezdniach, pieszy:

a) po wejściu na przejście wyznaczone na pierwszej jezdni ma bezwzględne pierwszeństwo przed wszystkimi pojazdami, także jadącymi drugą jezdnią,

b) ma obowiązek zatrzymania się na pasie dzielącym jezdnie, bez względu na to, czy nadjeżdżają pojazdy,

c) powinien zachować szczególną ostrożność przechodząc przez przejście wyznaczone na każdej z jezdni i traktować je jako przejścia odrębne.

10. Rowerzysta wjeżdżający na jezdnię z posesji:

a) ustępuje pierwszeństwa tylko pieszym poruszającym się po chodniku,

Kwartalnik RZPWE

- b) ustępuje pierwszeństwa pieszym poruszającym się po chodniku i pojazdom,
- c) ma pierwszeństwo przed pieszymi poruszającymi się po chodniku i pojazdami.

11. Gdy rowerzysta skręca w drogę poprzeczną to:

- a) ustępuje pierwszeństwa pieszym, przechodzącym na skrzyżowaniu przez jezdnię drogi, na którą wjeżdża,
- b) ma pierwszeństwo przed pieszymi przechodzącymi przez jezdnię na skrzyżowaniu,
- c) ustępuje pierwszeństwa tylko pieszym będącym z jego prawej strony.

12. Omijanie jest to:

- a) przejeżdżanie obok nie poruszającego się uczestnika ruchu lub przeszkody,
- b) przejeżdżanie obok uczestnika ruchu poruszającego się w przeciwnym kierunku,
- c) przejeżdżanie obok uczestnika ruchu poruszającego się w tym samym kierunku.

13. Kierujący w pierwszej kolejności stosuje się do:

- a) sygnalizacji świetlnej i zasady pierwszeństwa przejazdu z prawej strony,
- b) znaków drogowych i sygnalizacji świetlnej,
- c) poleceń i sygnałów dawanych przez policjanta.

14. Odległość między jadącymi kolumnami rowerów nie może być mniejsza niż:

- a) 500 m,
- b) 200 m,
- c) 100 m.

Kwartalnik RZPWE

15. Kierujący rowerem podczas omijania jest obowiązany:

- a) zachować szczególną ostrożność,
- b) zachować bezpieczny odstęp, nie mniejszy niż 2 metry,
- c) zachować bezpieczny odstęp, a w razie potrzeby zmniejszyć prędkość.

16. Liczba rowerów jednośladowych jadących w zorganizowanej kolumnie nie może przekraczać:

- a) 15 rowerów,
- b) 10 rowerów,
- c) 5 rowerów.

17. Włączanie się do ruchu następuje przy rozpoczęciu jazdy po postoju oraz przy wyjeżdżaniu:

- a) z drogi podporządkowanej,
- b) na jezdnię z pobocza,
- c) z drogi jednokierunkowej.

18. Rowerzyście zabrania się wyprzedzać traktor jadący po jezdni:

- a) na drodze, wzdłuż której nie ma pobocza,
- b) jeśli traktor ciągnie przyczepę,
- c) przy dojeżdżaniu do wierzchołka wzniesienia.

19. Na drodze o małym ruchu w warunkach dobrej widoczności dwóch pieszych:

- a) nie może iść obok siebie,
- b) są obowiązani iść jeden za drugim,

c) mogą iść obok siebie.

20. Rowerzysta może przejechać przez skrzyżowanie z sygnalizacją świetlną, na którym policjant kieruje ruchem, jeżeli:

- a) zapali się zielony sygnał dla jego kierunku ruchu,
- b) policjant da sygnał przejazdu dla jego kierunku ruchu,
- c) znajduje się na drodze oznaczonej jako droga z pierwszeństwem przejazdu.

KLUCZ

Pytanie	Odpowiedzi
1	c
2	b
3	b
4	b
5	a
6	c
7	b
8	b
9	c
10	b
11	a
12	a
13	c
14	b
15	c
16	a
17	b
18	c
19	c
20	b

Karta odpowiedzi

Pytanie	Odpowiedzi
1	a b c
2	a b c
3	a b c
4	a b c
5	a b c
6	a b c
7	a b c
8	a b c
9	a b c
10	a b c
11	a b c
12	a b c
13	a b c
14	a b c
15	a b c
16	a b c
17	a b c
18	a b c
19	a b c
20	a b c

Interaktywne badania Marsa

Roland Zimek

Mars jest drugim ciałem niebieskim po Księżycu, który jest tak intensywnie badany. Dzięki wielu misjom coraz dokładniej poznajemy jego budowę i przygotowujemy się do misji w której człowiek postawi stopę na Czerwonej Planecie.

Mariner-4 był pierwszą sondą która w 1965 roku przeleciała w pobliżu Marsa wykonując szereg badań i zdjęć. W sumie w kierunku Marsa wysłano niemal 40 różnych statków kosmicznych, ale wiele z nich z różnych powodów nie dotarło w pobliże tej planety. Pierwsze lądowanie na powierzchni nastąpiło w 1971 roku.

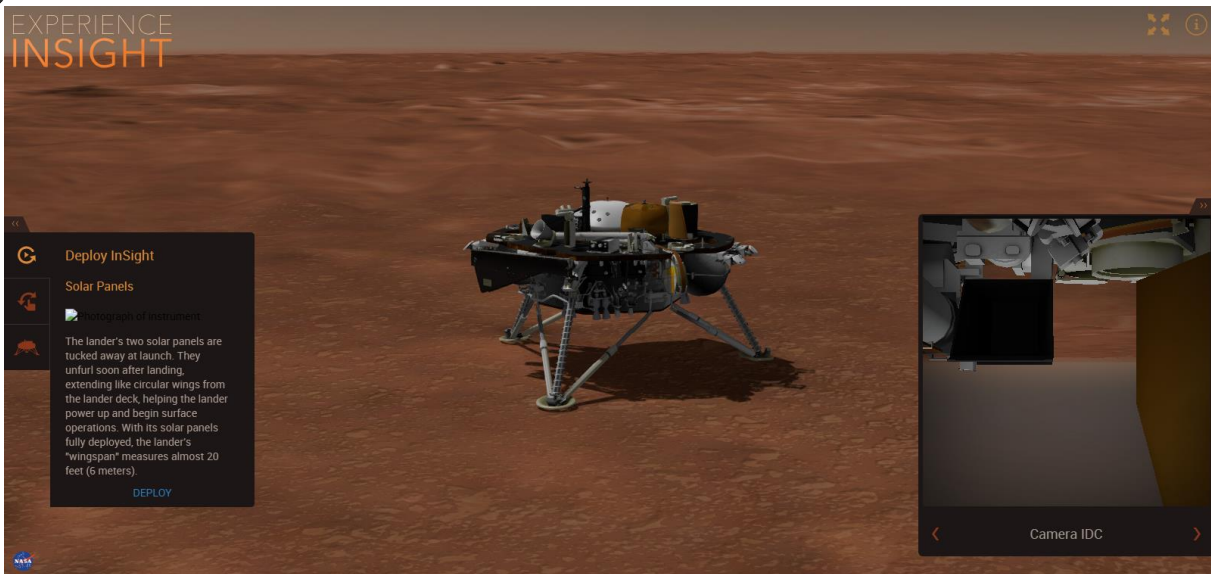
Sonda Mariner-4. [NASA](#). Domena publiczna

Chcąc trochę dokładniej poznać w jaki sposób sondy badają powierzchnię Marsa, warto skorzystać z interaktywnych stron NASA Jet Propulsion Laboratory. Dzięki nim będziemy mogli dokładnie zapoznać się z budową i sposobem dokonywania pomiarów przez dwa lądowniki marsjańskie – InSight oraz Curiosity Rover.

Lądownik InSight dotknął powierzchni Czerwonej Planety w 2018 roku. Jego zadaniem jest zbadanie warstw podpowierzchniowych i przeprowadzenie badań geofizycznych Marsa, w szczególności sejsmologicznych.

Po wejściu na stronę [Experience InSight](#) zobaczymy lądownik na powierzchni Marsa¹.

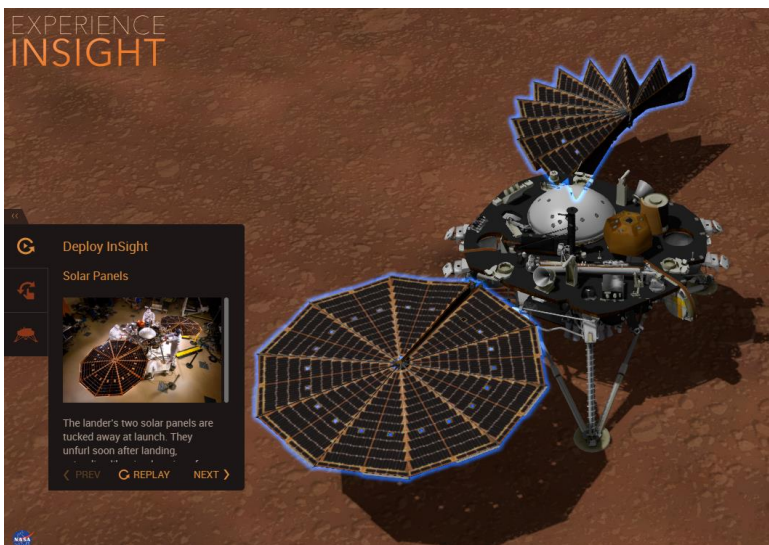
¹ Zrzuty ekranowe pochodzą ze strony <https://eyes.jpl.nasa.gov/apps/experience-insight/InSight.html>

Po prawej stronie, w okienku, możemy obserwować obraz widziany przez jedną z dwóch dostępnych kamer, wybieranych przy pomocy strzałek w narożnikach podglądu. Przy lewej krawędzi ekranu dostępne jest menu, umożliwiające odtworzenie animacji niektórych badań , „ożywienie” wybranych elementów oraz dokładne zapoznanie się z najważniejszymi elementami lądownika .

Aby rozejrzeć się po okolicy wystarczy złapać i przeciągnąć lewym przyciskiem myszy za dowolny fragment. Rolką myszy możemy przybliżyć lub oddalić aktualny widok.

Wybierając pierwszą pozycję menu, Deploy InSight , w pierwszej kolejności zobaczymy animację rozkładania dwóch 6. metrowych paneli słonecznych, których zadaniem jest zaopatrywanie lądownika i instrumentów w energię elektryczną.

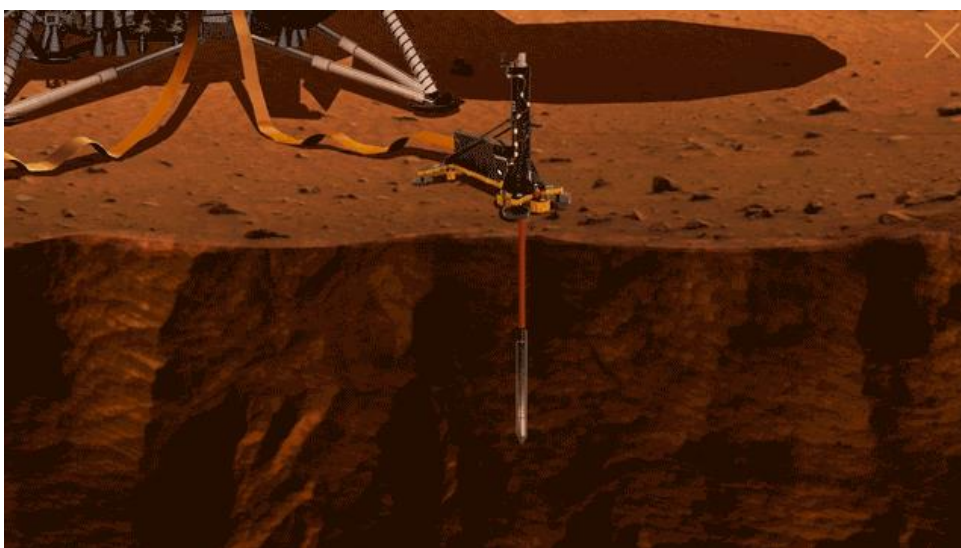

Na kolejnych animacjach możemy dokładnie zapoznać się z przygotowaniem niektórych instrumentów do pomiarów. Zobaczymy między innymi umieszczenie przy pomocy wysięgnika sejsmometru na powierzchni. Sejsmometr jest podnoszony z pokładu lądownika, gdzie znajdował się w trakcie lotu i lądowania. Jest on połączony z lądownikiem elastycznym kablem służącym do przesyłania energii i danych pomiarowych.

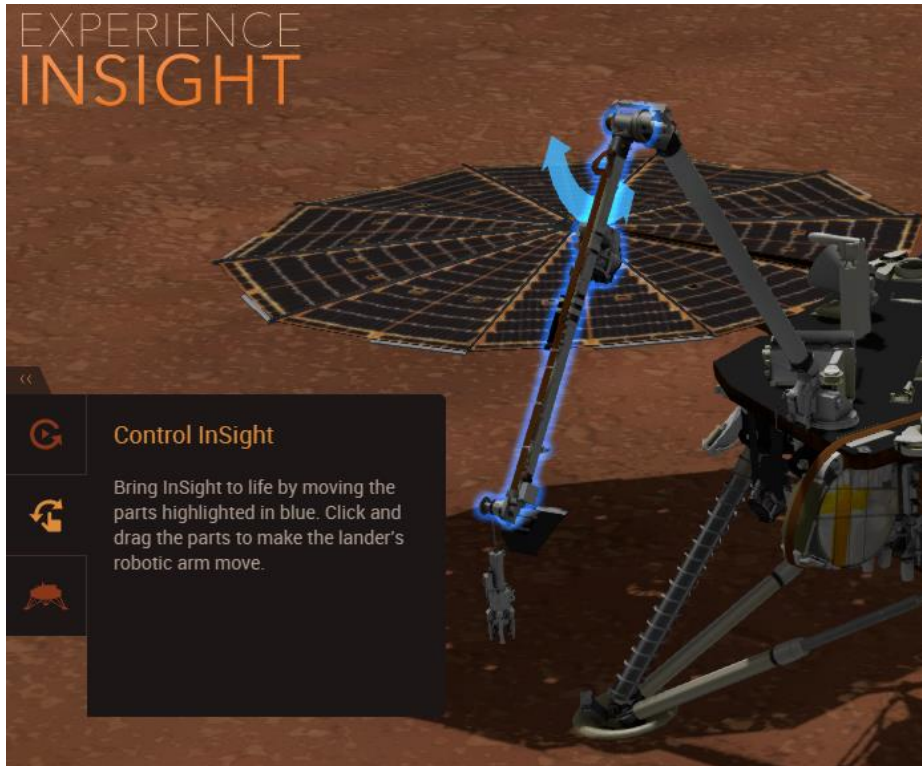

Dzięki kolejnym animacjom zobaczymy umieszczanie na powierzchni czujników temperatury, osłony przed wiatrem, sondy do pomiaru przepływu ciepła i pomiaru niektórych właściwości fizycznych. Możemy także sprawdzić w jaki sposób urządzenie, wyprodukowane w Polsce, wbija się na głębokość około 5. metrów pod powierzchnię planety w celu pobrania próbek, których analiza pozwoli na dokładniejsze poznanie historii Marsa. Dotychczasowe próby wiercenia kończyły się na zaledwie 10. centymetrach.

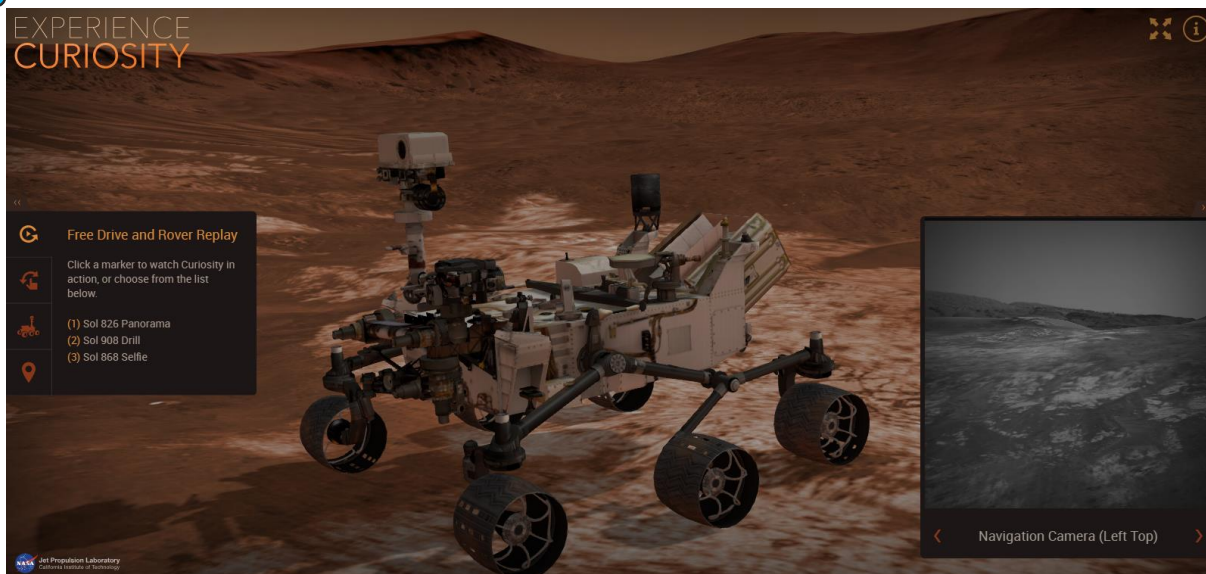

Kolejna pozycja menu, Control InSight , pozwala na samodzielną kontrolę wybranych elementów lądownika. Przy pomocy myszy możemy opuszczać bądź podnosić ramię i obracać niektóre z jego elementów.

Kolejną stroną pozwalającą na eksplorację Marsa jest [Experience Curiosity](#). Tym razem dostaniemy do dyspozycji łazik marsjański Curiosity Rover. Curiosity to sześciokołowy pojazd z wszechstronnym oprzyrządowaniem badawczym, który wylądował po niespełna 10. miesięcznym locie na powierzchni Marsa w 2012 roku, w kraterze Gale leżącym na południe od równika.

Zadaniem aparatury badawczej jest ocena możliwości występowania warunków do życia w przeszłości jak i obecnie, wykonanie pomiarów atmosfery Marsjańskiej oraz poszukiwania śladów wody i związków mineralnych.

Mamy możliwość zapoznania się z kilkoma animacjami pokazującymi wykonanie pomiarów i zdjęć. Podczas animacji możemy zobaczyć w jaki sposób łazik Curiosity porusza się po powierzchni Marsa. W celu wykonania panoramy obszaru „Chinle”, musiał on przebyć 28,5 metra, co zajęło mu 48 minut. Możemy także obejrzeć w jaki sposób wiertarka zamocowana na końcu ramienia wwierca się w powierzchnię, wykonując otwór o średnicy niewielkiej monety.

Znany z relacji telewizyjnych autoportret łazika na marsjańskim tle, został wykonany z połączenia dziesiątek zdjęć wykonanych aparatem fotograficznym umieszczonym na końcu ramienia.

Kometa nad naszymi głowami

Roland Zimek

Kometa – jeden z najmniejszych obiektów w układzie słonecznym i zarazem jeden z najpiękniejszych. Niewiele osób widziało spektakl na niebie jaki może stworzyć kometa. Komety bardzo rzadko można zaobserwować na niebie gołym okiem, nie pojawiają się bowiem zbyt często. Ostatnim razem mogliśmy zobaczyć na początku listopada 2013 roku nad naszymi głowami kometę **C/2012 S1 (ISON)** o średnicy 1–2 km. Kometa osiągnęła jasność prawie -5^m , co odpowiada w przybliżeniu jasności Wenus. Można ją było obserwować przed wschodem Słońca. Niestety podczas zbliżania się do Słońca, pod koniec listopada kometa rozpadła się.

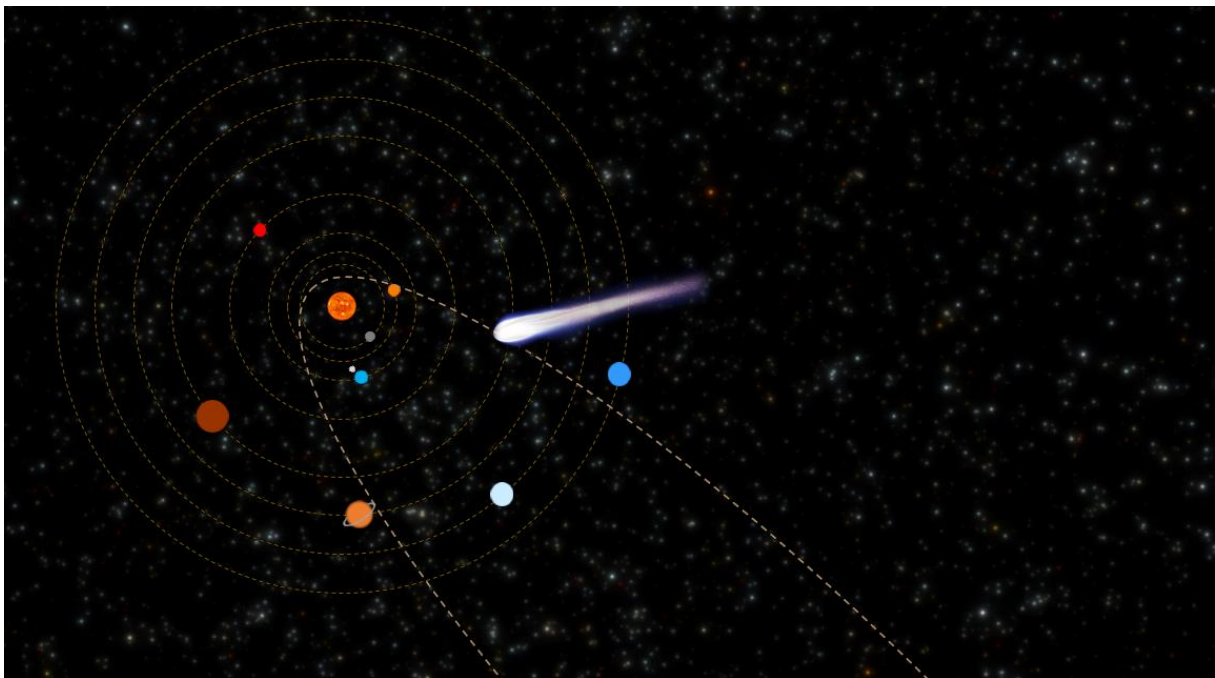
Zdjęcie z teleskopu TRAPPIST, E. Jehin, CC BY 4.0, [Wikipedia](#).

Najjaśniejszą kometą XX wieku była kometa **C/1965 S1 (Ikeya-Seki)**, widoczna w 1965 roku na niebie, jako obiekt o jasności -10^m .

W ciągu kilkudziesięciu ostatnich lat komety wolały raczej pokazywać się nad niebem półkuli południowej. Na szczęście z dużym prawdopodobieństwem w kwietniu oraz maju 2020 roku i my będziemy mogli cieszyć się kometą nad naszymi głowami. Do Słońca zbliża się bowiem kometa **C/2019 Y4 (ATLAS)**. Według obecnych szacunków jasność komety może osiągnąć nawet -10^m co oznacza, że mogłaby być widoczna nawet w ciągu dnia, a jej ogon może rozpościerać się przez pół nieba. Nadal jednak niewiele wiemy o tym jak dokładnie będzie wyglądał przelot komety. Miejmy nadzieję, że nie podzieli losu komety **C/2012 S1 (ISON)** i nie rozpadnie się, a przypuszczenia astronomów co do jasności potwierdzą się.

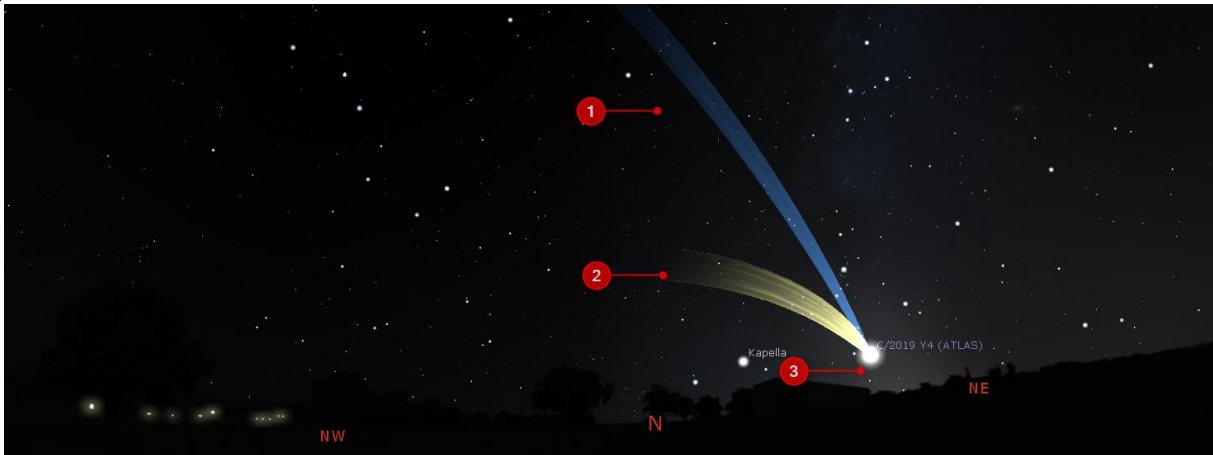

Komety to niewielkie obiekty. Największe z nich mogą osiągnąć co najwyżej kilkadziesiąt kilometrów. Są zbudowane z niewielkich skał i drobinek pyłu, złączonych lodem i zamrożonym dwutlenkiem węgla, metanu, amoniaku i innymi gazami. Poruszają się po niezwykle wydłużonych orbitach, sięgających wielokrotnie dalej niż odległość Plutona od Słońca. Półś wielka kometa **C/2019 Y4 (ATLAS)** jest szacowana na 310 jednostek astronomicznych, a okres orbitalny na ponad 5500 lat. Podczas przelotu w pobliżu Słońca, znajdzie się zaledwie w odległości $\frac{1}{4}$ dystansu Słońce – Ziemia.

Orbita komety. Proporcje nie są zachowane. Grafika własna.

Największą atrakcją komet są ich warkocze. Powstają jedynie w niewielkiej odległości od Słońca, gdy jądro komety zostanie ogrzane. Lód i zamrożone gazy zaczynają się ogrzewać i są wyrzucane w przestrzeń kosmiczną. Gęstość wyrzuczonego lodu i gazu jest o wiele mniejsza niż najdoskonalszej próżni jaką udało się uzyskać na Ziemi w warunkach laboratoryjnych. Kometa posiada dwa warkocze, pyłowy i gazowy. Warkocz gazowy posiada kolor niebieski i jest zawsze skierowany w przeciwną stronę niż Słońce **1**. Może mieć długość większą niż 1 jednostka astronomiczna. Światło padające na wyrzuconą parę odbija się od niej, dzięki czemu staje się ona widoczna. Z kolei warkocz pyłowy posiada biały odcień i jest lekko zakrzywiony zgodnie z trajektorią przemieszczania się komety **2**. Wokół jądra komety rozciąga się koma o kolistym kształcie, będąca pyłowo–gazową atmosferą **3**.

Symulacja możliwego wyglądu komety C/2019 Y4 (ATLAS) nad polskim niebem, w dniu 23 maja 2020 r. Źródło: Stellarium v0.20.0

W historii ludzkości kometom przypisywano wiele znaczeń. Często zwiastowały nieszczęścia, takie jak klęski żywiołowe, zarazę, czy wojnę. Czasami uważa się, że Gwiazda Betlejemską mogła być kometą. Zresztą najczęściej przedstawia się ją na obrazach jako kometę.

W ostatnich latach przeprowadzono kilka przelotów sond w pobliżu komet. Jedną z bardziej znanych misji była sonda Europejskiej Agencji Kosmicznej (ESA) o nazwie Rosetta. Weszła ona w 2014 roku na orbitę wokół jądra komety **67P/Czuriumow-Gierasimienko** oraz osadziła na jego powierzchni lądownik.

Jądro komety 67P/Czuriumow-Gierasimienko. Źródło: ESA/Rosetta/NAVCAM, CC BY-SA IGO 3.0, https://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:Comet_67P_on_19_September_2014_NavCam_mosaic.jpg